

táció tárgyszó két szervezethez vezet el, ahol az afrikai könyvtár-ügyre és dokumentációra vonatkozó irodalom megtalálható. Ezek az ASLIB /Association of Special Libraries and Information Bureaux = Szakkönyvtárak és Tájékoztató Irodák Szövetsége/ és a Library Association /Könyvtár Szövetség/ könyvtárai.

/Balázs S./

Folyóiratcikkek

46/68

002.513.5

Az értelmi egyezés kritériuma dokumentumokat visszakereső rendszerekben. /Kriterij szmuszlavogo szootvetsztvija dokumental'noj informacionno-poiskovoj szisztemü/ - CSERNÜJ, A.I. = Naucno-Tehniceszkaja Informacija, Szerija 2. 1967. 9.sz. p.17-25.

A visszakeresett információnak nemcsak relevánsnak kellene lennie, hanem pertinensnek is, vagyis nemcsak a szavakban kifejezett információs igényt kellene kielégítenie, hanem magát a személyt is, aki az információt megrendelte. A megrendelő ugyanis sok esetben rosszul fejezi ki igényét és csak akkor tudja helyesbiteni kívánságát, amikor már választ kapott kérdésére. Ennek folytán pertinencia többnyire csak abban az esetben lehetséges, ha a felhasználó közvetlen kapcsolatban van a tájékoztatási központtal, vagyis ha visszacsatolás létezik közöttük. A gépies utasításokat végrehajtó rendszerek legfeljebb releváns információkat szolgáltathatnak.

A szolgáltatott dokumentum és az információs igény értelmi egyezésének mértékét a dokumentum jellemzőinek és a kérdés jellemzőinek összehasonlításával lehet megállapítani, amelynek előfeltétele természetesen az, hogy egységes legyen a dokumentumok és az igények osztályozása. A tárgyszavas rendszerekben százalékban fejezhető ki az egyezés mértéke; ha a dokumentum jellemzői között összesen p tárgyszó van, és ezek közül c a kérdés tárgyszavai között is megtalálható, az értelmi egyezés mértékét az

$$R = \frac{c}{p} \cdot 100 \%$$

kifejezés adja meg. A gyakorlatban $R = 25 \%$ még megengedhető érték lehet. Pontosabban is megítélhető az értelmi egyezés, ha a berendezés a dokumentum referátumát és a felhasználó rendelkezésére bocsátja /mint pl. a Walnut-rendszerben/, vagy ha az egyes tárgyszavakat előírt súlyozással lehet figyelembe venni /az utóbbi esetben külön csoportokban adhatók ki a kevésbé releváns dokumentumok/. Egyes helyeken a súlyozást Boole-algebrai egyenletek megoldásának modellezésére is felhasználják. A VINITI "Üres - nem üres-4" rendszerében teljesen formális az értelmi egyezés kritériuma. H.E.STILES egy algoritmikus eljárást dolgozott ki az uniterm-rendszerben szakozott dokumentumok relevanciájának megítélésére.

A bibliográfiai kapcsolatok felhasználásával olyan dokumentumokat /cikkeket/ is ki lehet keresni, amelyek például hasonlítanak egy megadott cikkhez, vagy amelyeknek címében előfordul egy megadott szó, és a szerző ugyanazokra a kiadványokra hivatkozik, mint egy másik, megnevezett cikk szerzője.

Végeredményben megállapítható, hogy a relevancia meghatározása és mérése meglehetősen nehéz feladat, sőt, Y.BAR-HILLEL szerint vagy teljesen lehetetlen, vagy a legjobb esetben is igen nehéz. Ezzel az utóbbi véleménnyel azonban nem lehet egyetérteni, mert BAR-HILLEL túlságosan pesszimista és sohasem hitt a gépi fordítás és az automatikus információ visszakeresés lehetőségében. A relevancia kérdése feltétlenül megválaszolható, ehhez azonban mélyreható elméleti és kísérleti vizsgálatokra van szükség, különösen a pszichológia és a szemiotika területén.

/Szabó Gy./

47/68

002.513.5
019.941.2
681.3

Témafigyelő szolgáltatás a CT, CBAC és az ASCA alapján. /Current awareness searches on CT, CBAC and ASCA/ - ARBOT, M.T.J.; HUNTER, P.A.S.; SIMKINS, M.A. - ASLIB Proceedings, 20.k. 2.sz. 1968. p.129-143.

Egy nagy vegyipari cég tájékoztatói osztályán /Chemical Information Department, Smith Kline and French Laboratories Ltd./ a szerzők rutinszerű computeres műveletekben a Chemical Titles /CT/, a Chemical-Biological Activities /CBAC/ és az Automatic Subject Citation Alert /ASCA/ mágnesszalagon beszerezhető anyagát használták fel gépi témafigyelő szolgáltatás céljaira. A közleményben a párhuzamosan lefolytatott kísérletek eredményeit foglalják össze.

A CT a kémia minden területével foglalkozik. A közlemények címét és szerzőinek nevét közli angol nyelven. A CBAC csak a kémiai anyagok és biológiai rendszerek kölcsönhatását tárgyaló dokumentumokkal foglalkozik. Az ASCA eredeti profiljához /egy adott közleményre vonatkozó hivatkozások megadása/ csatlakozóan a CT-hez hasonló szolgáltatást indított, mely az egyes címeket közli.

A kutatás programját 13 vegyész, 3 biokémikus és 2 gyógyszerész állította össze. Az egyes profilokra vonatkozó kérdéseket Boole-algebra felhasználásával alkották meg, a profilok egynegyede egy paraméterrel, a maradék zömmel két paraméterrel volt leírható. A hosszabb ideig futó kérdéseket az irreleváns kikeresett információban leggyakrabban előforduló paraméterek alapján módosították.

A kísérletek céljaira készült különleges keresési programban lehetőség nyílt a tárgyszavak szokványos súlyozására is. Ebben az esetben a computer csak akkor adja ki a dokumentumot, ha a tárgyszavak súlyainak összege egy előre megadható küszöbérték feletti nagyságú.

A keresési profilok három csoportra oszthatók:

széles spektrumu profilok, nagy relevanciahányadossal; az anyagból csak kevés a közvetlen fontossága, a többi háttérinformációt ad olyan részletekkel, melyek már igen rövid idő alatt is fontossá válnak;

szűk spektrumu, rendszerint személyes érdeklődést fedező profilok, kevés kihozott adattal, de nagy relevanciahányadossal; ilyenek például az egyes vegyületcsoportokra vagy reakciófajtákra vonatkozó kérdések, azzal a veszéllyel, hogy sok dokumentum - mely csak mellékesen foglalkozik a témával - a keresés számára elveszhet;

tulságosan általános kérdésnél sok a kihozott dokumentum, de a relevanciahányados kicsi: például, ha a szerves tallium vegyületekre vonatkozó kérdés megfogalmazása olyan, hogy a szövegben előforduló "tall" szótörödékre vonatkozik, sok metallurgiai és szervesetlen dokumentumot is ki fog a computer iratni.

A CT hibája az, hogy a relevancia sokszor nem ítéltető meg egyedül a cím alapján. Különösen rossz a helyzet az igen szűk spektrumu kérdéseknél, például a vegyületnevek esetében. Nem elég csak a szinonimákat alkalmaznunk, mert a címben más, az illető vegyületre utaló alá- vagy fölérendelt fogalmak is szerepelhetnek. Az egyes guanidin származékokra vonatkozó kérdés esetén, mivel ezek egy része az antihipertenziós anyagok csoportjának is részét alkotja, a guanidin kérdés túl szűk, az antihipertenzió kérdés egyrészt túl általános /nem csak guanidin származékok tartoznak ide/, másrészt túl szűk /nem minden guanidin származék tartozik ide/ lesz.

A CBAC keresés is sok nem kívánt dokumentumot ad ki, mert itt a gépi keresést a referátum nem ellenőrizt, természetes nyelvű szövege alapján végzik.

Az ASCA programban a tárgyszavakat nem lehet súlyozni; ezenkívül, míg a CT kereső kifejezéseit az összetett kifejezés elejét és végét is elhagyva képezhetik, az ASCA program erre nem ad lehetőséget. Így például a ...2-oxoimidazolid-3-yl... kifejezés az imidazo kereső szó segítségével a CT rendszerben kikereshető, az ASCA-ban nem.

Kitűnt, hogy a szakemberek számára egyedül a címek nem elegendők, megfelelően megszerkesztett tárgyszavakkal vagy referátummal kell a címet kiegészíteni. A relevancia kérdésében jelentős javulást eredményez a gépi keresés után elvégzett szellemi szelektálás, bár megemlítik, hogy a nem szigorúan releváns irodalom is igen hasznos lehet a szakember számára.

Mivel ezek a szolgáltatások jelentős időkéssel jelennek meg, célszerű a fontosabb folyóiratok párhuzamos figyelése.

Az egyén az eredeti irodalmat több céllal olvassa. Amellett, hogy tárgyköri és háttérinformációt szerez, rokon vagy egészen távol eső területekről módszert, elveket stb. vehet át és alkalmazhat saját területén. Ehhez azonban az újonnan kialakult computeres tájékoz-

tatási formák /indexek, visszakeresés stb./ csak kevésbé lehetnek segítségére, olvasnia kell eredetiben a fontosabb folyóiratokat is. Itt nyújthat segítséget a témafigyelés, mely kiválogatással szinte testre szabott ujságot állít elő, mely nem csak a tényleges ismereteket, de előremutató inspirációt is ad majd.

/Schiff E./

48/68

002.513.5:025.45

A hagyományos információkereső rendszerekben fellépő információ-veszteségek okai és lehetőségek a veszteségek kiküszöbölésére /kísérleti vizsgálatok alapján./ /Isztocsniki poter' informacii v tradiccionnüh IPSz i vozmozsoszti ih kompensacii /po rezul'tatam éksperimentál'nüh iszszedovanij/ - SZOKOLOV, A.V. = Naucsno-Tehnicessz-kaja Informacija, Szerija 2. 1967. 9.sz. p.26-33.

Az információkereső rendszerek hatékonyságának megítéléséhez fontos adatot szolgáltat az L információveszteségi tényező, amelynek

$$L = \frac{S_0 - S}{S} 100 \%$$

kifejezésében S_0 a rendszer állományában levő releváns dokumentumok teljes száma, S pedig a kikeresett releváns dokumentumok száma. Az információ veszteségi tényező meghatározásával a Leningrádi Állami N.K.Krupszkaja Intézetben /Leningradszki goszudarsztvennüh insztitut kul'turü im. N.K.Krupszkoj/ különböző kísérleti vizsgálatokat végeztek a hagyományos és a tárgyszavas /nem hagyományos/ információkereső rendszerek összehasonlítására. A megállapított veszteségek okainak elemzése alapján következtetéseket vontak le, hogy milyen esz-köszkökkel lehetne megjavítani a hagyományos /ETO-jelzetes és tárgyszavas/ könyvtári kartotékok használhatóságát. A kikeresett dokumentumok relevanciáját /S értékét/ egy szakbizottság állapította meg, S_0 értékét pedig egyenlőnek vették azoknak a dokumentumoknak a számával, amelyeket az adott információ igényre a különböző információrendszer együttesen megadtak. Az eredmények szerint a hagyományos rendszerek információveszteségi tényezője 46-65 %. E veszteségek okait kutatva a következőket állapították meg:

Az osztályozó rendszerek /ETO jelzetek/ nem tessik lehetővé az új fogalmakat tárgyaló dokumentumok egyértelmű besorolását.

Az osztályozás mélysége nem kielégítő. Egy szakosónak hét óra alatt 70-80 dokumentumot kell szakoznia, ennek során egy dokumentumhoz átlagosan 1,5 kartotéklap készül. Az egyik kísérlet után 1,5-ről 2,2-re növelték meg a dokumentumok ETO-jelzeteinek átlagos számát, aminek eredményeképpen az információveszteségi tényező 60 %-ról 36 %-ra csökkent.

Az ETO-jelzetek végén feltüntetett közös alosztások a visszakeresés szempontjából teljesen értéktelenek. Hasonló megítélés alá esnek a tárgymutatós katalógusokban alkalmazott alcímek is.

A kísérleti eredmények szerint a hagyományos visszakereső rendszerek vesztesége nagy. A valóságban azonban a bibliográfusok több kartoték és egyéb segédletek felhasználásával végzik munkájukat, és ezáltal csökkenthetik az egyetlen katalógus vagy tárgymutató használatából származó információvesztéseket.

/Szabó Gy./

49/68

002.66:061.6.049

Mérnök-kurátor munkája a műszaki-tudományos tájékoztatási osztályokon. /Opút rabotü inzsenera-kuratora ONTI/ - KOMEROVA, R.A. = Naucsno-Tehnicseszkaja Informacija, Szerija 1. 1968. 1.sz. p.6-7.

A mérnök-kurátor nehéz feladata abban áll, hogy az elérhető legnagyobb teljességgel és kellő időben bocsássa a szükséges információkat a kutató rendelkezésére.

A gyakorlat megmutatta, hogy ezt a bonyolult problémát csak úgy oldhatja meg, ha a tájékoztatási munkába bevonja a tudományos munkatársak és mérnökök széles körét. Ezért ennek a kérdésnek nagy figyelmet szentelnek a tudományos kutatóintézetek műszaki-tudományos tájékoztatási osztályain.

A szakemberek bevonása az aktív tájékoztatási tevékenységbe egyik formája műszaki informátor-csoportok alakításának a kutatóosztályok munkatársaiból. E célból az intézet vezetője a jó munkát végző és nyelvismerettel rendelkező tudományos munkatársak közül műszaki informátorokat jelöl ki. A műszaki informátor a kutatóosztály vezetőjével és a tájékoztatási osztály mérnök-kurátorával együtt felelős részlegének információs munkájáért, az élenjáró tapasztalatok terjesztéséért, közvetlen részvételért a kutatási munkában; javaslatokat tesz a szakirodalomból merithető legújabb adatokra vonatkozóan.

A legtöbb kutatóintézetben kidolgozzák az Informátorok munkasabályzatát, amelyben összefoglalják az informátorok feladatait, jogait és kötelességeit. E szerint az informátorok fő feladatai:

részlege tematikájának és munkája fejlesztésének tanulmányozása;

a kutatók információs szükségleteinek feltárása;

az információs igények továbbítása a tájékoztatási osztályra /bibliográfiák, fordítások/;

az intézetbe beérkező szakirodalmi anyag megismerése;

részlegének tájékoztatása az új irodalomról;

bibliográfiai kartoték vezetése részlegének kutatási témáiról;

részvétel új tematika kidolgozásában szakirodalmi információval való alátámasztás útján.

A műszaki informátorok joga van:

részlege munkájának megismerésére és ezzel kapcsolatosan a szükséges felvilágosítások kérésére;

a műszaki-tudományos információt és propagandát érintő utasítások végrehajtásának ellenőrzésére;

premisálási javaslatok tételére, szakirodalmi anyagból vett vagy tapasztalatcsere útján kapott eredmények bevezetésében résztvevő dolgozókra vonatkozóan;

információs munkára heti 6 óra munkaidő igénybevétele.

A tájékoztatási osztály mérnök-kurátora összeállítja a módszertani munka tervét, amely szerint munkáját a műszaki informátorral együttműködve végzi.

A mérnök-kurátor a műszaki informátorok információs ismereteinek bővítésére szemináriumokat, értekezleteket szervez, amelyeken résztvesznek a felsőbb tájékoztatási szervek megbízottai és a kutatóintézet vezető dolgozói.

Pontos szerepe van a mérnök-kurátornak az információs szükségletek felkutatásában, az információk szintetizálásában, valamint az erre vonatkozó módszerek kialakításában. E munka elvégzése lehetővé teszi a mérnök-kurátornak, hogy olyan információs anyagot adjon a tudományos kutatók kezébe, amely konkrét feladatuk megoldásával a legszorosabban összefügg.

/Paku S./

50/68

002.66:62.001.7:65.011.46

A tájékoztatási szervek által ajánlott újdonságok bevezetésének eredményeként jelentkező gazdasági hatékonyság kiszámítása. /Szpeciál'naja metodika. K voproszu o rascsete ekonomiceszkogo efekta, polucsamogo v rezultate vnedrenija novsesztv, rekomenduemih informacionnui organami/ - POLOVINCSIK, A.N. = Naucsno-Tehnicesszkaja Informacija, Szerija 1. 1968. 1.sz. p.17-20.

Az információs forrásokból meritett újdonságok bevezetésével elért gazdasági hatékonyság kiszámítására javasolt módszerek részletes elemzése azt mutatja, hogy a módszerek még hiányosak, és nem teszi lehetővé annak a nyereségnek konkrét meghatározását, amely a vállalatnál képződik találmányok, újítási javaslatok és élenjáró tapasztalatok felhasználásával.

A számítási módszerek egyik fő hiányossága az a pontatlanság, amely a megelőző ráfordítások meghatározására jellemző. További nem teljesen tisztázott kérdések: a költségek és megtakarítások összehasonlítása, utalások hiánya a felhasznált forrásokra, hivatkozás hiánya az első ipari bevezetés időpontjára, az időtényező pontatlansága, statisztikai adatok hiánya.

Kérdés, hogy szükség van-e különleges módszerre a szakirodalomból meritett ujdonságok bevezetéséből eredő gazdasági hatékonyság meghatározására. Különleges módszer alkalmazása nem látszik indokoltnak, minthogy az átvett ujdonság vagy mint műszaki-tudományos kutatási, vagy mint tervező-szerkesztő munka, vagy pedig feltalálók, újítók tevékenységének eredményeként jelentkezik. Mindezekben az esetekben az ujdonság bevezetése vagy beruházással jár, vagy anélkül valószínűleg meg.

Az utóbbi esetben az ujdonság alkalmazása a gyártott termékek önköltségének csökkenését eredményezi, míg az első esetben a minimális költségek képlete szerint alakul a gazdasági hatékonyság. Ezek értelmében nincs tehát szükség különleges módszerre az információ anyagból átvett ujdonságok bevezetésével nyert gazdasági előny kiszámítására.

A tájékoztatási tevékenység sajátos jellege nem mentesít annak szükségessége alól, hogy ne kelljen az ujdonság bevezetésére meghatározott ráfordítást felhasználni. Az a forrás, amelyből meritjük az ujdonságot, független attól, hogy az információ szolgálat ajánlotta, - valamely újító munkájának, alkotó tevékenységének eredménye, vagy valamely intézet vállalati megrendelésre készítette és így elvileg közbőlös a hatékonyság kiszámítása szempontjából. Így tehát csak arról lehet szó, mennyiben indokolt az új technika gazdasági hatékonyságának számítási módszere, és nem arról, hogy milyen alkalmazási lehetőségei vannak.

Magától értetődő, hogy a fentiek csak a szakirodalmi anyagból átvett és bevezetett ujdonságok gazdasági hatékonyságának számítási módszerére vonatkoznak.

Természetes, hogy az ujdonságok kiválasztásával és ajánlásával nem merül ki az információ tevékenység eredménye. Éppen ezért a szakirodalmi anyagból meritett és bevezetett ujdonság gazdasági hatékonysága távolról sem fejezi ki teljesen az információ munka hatékonyságát.

Igy például a tudományos kutatási és szerkesztési munkák során a műszaki-tudományos információ felhasználásának eredménye kifejezésre juthat az igénybe vevő időráfordításának csökkenésében, ami tájékoztatási anyag beszerzésével kapcsolatban felmerül, a kettősség vagy párhuzamosság kiküszöbölésében a kutatásokban, kipróbált módszerek alkalmazásában a műszaki-tudományos feladatok megoldása tekintetében, a tudományos kutatás olyan színvonalu vezetésében, amely elejét veszi a szakemberek "erkölcsi elavulásának".

Az információk felhasználásának hatékonysága megnyilvánulhat az új műszaki-tudományos megoldás és gyakorlati realizálása között eltelt idő rövidítésében, ugyanazon ujdonság többszörös gyakorlati elterjesztésében, erkölcsileg elavult berendezések kellő időben való kicserélésében, a világsszínvonalnak megfelelő szabványok alapján gyártott új termékek bevezetésében.

A műszaki-tudományos tájékoztatás hatékonyságának egyik fő formája az egyes vállalatok által alkalmazott élenjáró termelési tapasztalatok

vezetők és a felső irányító szervek részére összeállított kiadványok és szolgáltatások. Az előbbi csoportba a világtechnika fejlődéséről kiadott heti füzetek, a tudomány és fejlődésének előfeltételei c., valamint a nemzetközi szervezetek anyagai időszaki kiadvány, továbbá a technika és gazdaság mutatószámairól kétvétenként készült összeállítások tartoznak. Ezek bármely igénylő részéről díj /ár/ térítése ellenében beszerezhetők.

A második csoportot a felső vezetők és irányítószervek részére készített információs kiadványok és szolgáltatások alkotják. Ezeknek meghatározott és szűken megvont érdekeltségi /címzett/ körük van, akik részére a szolgáltatásokat hivatalból, díjtalanul, bizalmas jelleggel vagy hivatali célra küldik. Közülük csak a felső vezetők tájékoztatására a Signal c. időszaki kiadvány, a felső irányító szervek vagy azok részére is a SIVO-/Specialni Informace Vedoucich Organu = speciális információk vezető szerve/- tanulmányok szolgálnak.

A felső vezetői tájékoztatás céljára szolgáló legjellemzőbb időszaki kiadványt, a Signalt, meghatározott címzettek részére készítik, amilyenek a párt központi bizottságának titkárai, a minisztertanács elnöke és helyettesei, az Állami Bank, az OT és a Munkaügyi Hivatal elnöke, a miniszterek közül pedig mint általános hatáskörű szerv, a pénzügyminiszter. Így a párt és kormány központi apparátusa részére mintegy 30-40, névre szóló és bizalmas jelleggel kiadott tájékoztató füzet készül. Ehhez járulnak újabban a trösztök vezérigazgatói /de a miniszterek még mindig nem - utóbbiak a saját ágazatukat érintő kérdésekről egyes szakágazati tájékoztató intézmények részéről kapnak vezetői tájékoztatást/. Ezeknek a száma mintegy 25, úgy hogy a fő időszaki kiadványtípus, amely a tulajdonképpeni felső vezetői tájékoztatási forma, összesen mintegy 60 példányban készül.

A másik jellemző felső vezetési kiadványtípust, a SIVO-tanulmányokat a fenti felső vezetők hivatali apparátusának készítik, ezért a példányszám az előbbinek mintegy kétszerese.

A címzettek körének szűk megvonása valójában még nem jelenti azt, hogy a feldolgozott információk szükségképpen bizalmas jellegűek, hiszen a források rendszerint több ezer példányban, az egész világon megjelenő külföldi kiadványok. A bizalmas jelleggel vagy hivatali célra jelzett kiadásnak inkább az a jelentősége, hogy ezek az információs anyagok így nagyobb értéket képviseljenek a felhasználók előtt, és a vezető káderek és intézmények ezekből válogatott témákra kapjanak olyan információkat, amelyekkel mások az országban nem rendelkeznek. Erdemben is bizalmas jellegűnek csak azokat az információkat lehet tekinteni, amelyeket felső vezető vagy irányító szerv megkeresésére szolgáltatnak /itt a bizalmas jelleg a felső vezető, ill. az irányító szerv érdeklődése a tárgykör iránt kívánja meg/ vagy amelyek kivételesen nem publikált, bizalmas jellegű elsődleges információkat is tartalmaznak.

2.6 A felső vezetői tájékoztatás részére szolgáló két legfontosabb és a tájékoztatási módszerre is legjellemzőbb kiadványtípusuk az időszaki Signal folyóirat és az eseti információs tanulmányok.

A Signál a régi UTEIN és utóda, a mai UVTEI legjellemzőbb felső vezetői időszakos tájékoztató kiadványa. 1964. óta jelenik meg, évi 10 számban, és minden egyes szám átlagosan 7-8 rövid információ közleményt tartalmaz. A közlemények terjedelme 3-6 szabvány gépett oldal. Minden egyes közlemény néhány /többször 3-6/ legfrissebb külföldi közlemény nyomán kompilációs feldolgozással készül. A munka alapját a külföldi műszaki és gazdasági folyóiratok már említett folyamatos és rendszeres átnézése nyújtja. A Signál-ban való feldolgozásra kiváncsi műszaki és gazdasági témák ennek során vetődnek fel azon az alapon, hogy a felső vezetők részére a gazdaság- és iparfejlesztési politika kialakításához Csehszlovákiában figyelembe jövő információkat tartalmazzanak. Ilyenekként jönnek szóba a külföldi fejlődés rendkívüli eredményei, a kifejlesztett új anyagok és helyettesítő anyagok, felhasználási területeik, régi anyagok új felhasználási lehetőségei, népgazdasági szempontból jelentős új technológiák, új gazdaságsszervezési és irányítási módszerek stb. Ezenfelül számbajönnek a külföldi műszaki és gazdasági fejlődés perspektívái /fontosabb trendjei és prognózisai/, amelyek ismerete mellőzhetetlen a hosszútávú gazdasági és iparpolitika kialakításához.

A Signál egyes füzetekben kisebb hányadban, mintegy 10-12 % volumenben közgazdasági vonatkozású témák is feldolgozást kapnak.

A Signál szerkesztési módja rendkívül egyszerűsített és gyors. A műszaki témákat a 4 műszaki osztály produkálja javaslatként minden hó 5-ig. A Signál szerkesztőbizottsága, amely lényegileg dr. Jindřich FANTL osztályvezetőből /Közgazdasági és Összesítő osztály/ és 2 munkatársából áll, a témák feldolgozására a megbízást kiadja, és a feldolgozások ennek nyomán 2 héten belül, a hó 20-ig elkészülnek. A beadott kompilációs feldolgozásokat a szerkesztőbizottság /tehát dr. FANTL/ kapja meg, egyrészt nyomdaérett szöveg produkálása végett, de ezen felül érdemi bírálatra is. Egy-egy számmal - dr. FANTL közlése szerint - a szerkesztő /általában 6 maga/ 6-7 órát foglalkozik. Az esetleges kiegészítő munkák és a leírás, korrekúra elvégzése után a következő hó 5-én az anyag nyomdába kerül, és a rákövetkező 2 hét múlva a hó 20-ára expedíálásra kész. Egy-egy szám feldolgozásának átfutási ideje tehát összesen 6 hét. A szerkesztőbizottság vezetőjének titkárnője intézi a műszaki szerkesztést, egyúttal a korrekúrát, és sürgeti a központi leíróban, valamint a nyomdában a munkák elkészítését.

A közgazdasági témák részben a tudomány és technika fejlődése elnevezésű osztály részéről, részben magának a közgazdasági és Összesítő osztálynak munkájával készülnek.

A Signál technikai előállítására házi sokszorosítással készül. Borítólapja nyomdai úton előállított, és a gépett szöveget az OMKDK Műszaki Információ című sorozatának borítójához hasonlóan, védőboríték-ként fogja át. A gépett szövegek formailag nem szabadlaposak ugyan, mert az egyes közlemények összefüggően kerülnek kiadásra, de minden egyes közlemény új páratlan oldalon kezdődik, és ennek következtében a füzetből a füzetszalag lefejtésével kiemelhető, és önállóan is használható. A Signál formája keskeny francia forma /nem A/5/; a formának ilyen méretben való megállapítása azt a célt szolgálja, hogy a

kiadvány zsebben elhelyezhető legyen, és így a legfelsőbb vezetők azt olyan időben is kézbevehessék, ami egyébként kihasználatlan lenne /pl. gépkocsin való utazáskor/.

2.7 Az eseti kiadványok részben a SIVO gyűjtőcímű sorozatban, részben sorozaton kívül jelennek meg. A SIVO-tanulmányok vezető szervek részére készülő monotematikus dolgozatok a műszaki és gazdasági fejlődés külföldi eredményeiről. A tanulmányok számos külföldi forrásból, általában véve terjedelműkhöz igazodóan 10-150 forrás felhasználásával készülnek. A tanulmányok átlagos terjedelme 40-50 oldal, van közöttük azonban 10 oldalas és van 120 oldalas is. A tanulmányok tematikája részben belső koncepcióból, részben a vezető szervek témamegjelölése nyomán alakul ki. A tanulmányok készítésében a közgazdasági és összesítő szerkesztő osztály kivételével a többi osztályok mind résztvesznek. Évente mintegy 100-120 tanulmány készül; az elkészült tanulmányok száma 1967 októberéig mintegy 750-et tett ki. Valójában a vezetői tájékoztatás ezzel a tanulmány-sorozattal indult, mintegy 7 évvel ezelőtt; a legfelső vezetők részére készülő Signál időszak kiadvány csak ennek a sorozatnak a kiépülte nyomán indult meg.

A SIVO-tanulmányokat éppen úgy, mint az intézet egyéb kiadványait, belső munkatársak írják és szerkesztik. A téma kijelölése után a téma felelőst kap, akinek feladata a tematika kidolgozása és az alapul szolgáló irodalom összegyűjtése. Magát a feldolgozást szűkebb téma esetében szintén a témafelelős végzi, egyébként erre munkaközösség alakul; igen jelentős és megbízás alapján gyorsan kidolgozandó témák esetében a munkára olykor az illetékes egész osztály vagy csoport is rááll.

A feldolgozás során a témát lehetőleg a részleteiben is ki kell meríteni - nem úgy, mint a Signál feldolgozásai esetében - mert itt nem a felső vezető káderek, hanem a felső irányító szervek tájékoztatása a feladat, és ezek részére már részletekbe menő tájékoztatásra is szükség van. Ennek következtében az anyag ún. faktográfiai része igen bő, részletesen ellátják táblázatokkal, grafikonokkal. Emellett azonban a kifejtés tömörségére itt is ügyelnek; nem elsődleges szakirodalmi alkotásokról van szó, ahol az egyes fejezeteket elméletileg is meg kell alapozni, hanem operatív tájékoztatásról, ahol a felkutatott adatokat és irányzatokat tudományos fejtegetések nélkül kell közreadni. A fejlődés tendenciáinak bemutatására itt is törekedni kell, sőt figyelemmel kell lenni a csehszlovákiai alkalmazás átvételre lehetőségeire is. Ennek ellenére a tanulmány maga nem értékeli a vonatkozó külföldi tapasztalatokat, azokat a felső vezető szervnek, ill. szakembereinek kell értéktétel alá vonni.

A SIVO-tanulmányok, tekintettel arra, hogy felső irányító szervek és nem felső vezető káderek részére készülnek, nagyobb példányszámban jelennek meg /a példányszámok átlag 120 körül mozognak/, de szintén csak hivatalos használatra szólnak, forgalomba nem kerülnek.

A SIVO-tanulmányokon felül a műszaki-gazdasági tájékoztatási főosztály keretében régtől fogva készülnek eseti monotematikus tanulmá-

nyok is. Ezek egy része könyvalakban is megjelenik és ilyenkor a tanulmányt magát nem belső munkatársak, hanem megbízott külső szerzők készítik. A könyvalakban kiadott tanulmányok gyakorlata a régebbi időkben jellemző volt az UTEIN tevékenységére. Ma ezt a tevékenységet inkább könyvkiadási funkciónak tekintik, és monográfia jellegű, könyvalakban kiadott tanulmányokat csak kivételesen készítenek. Ebben az esetben a szakterület valamely kiváló ismerőjét bízzák meg a szöveg megírásával és részére tiszteletdíjat térítenek.

A monotematikus tanulmányok másik csoportja a néhány gépelt példányban készült tanulmányoké. Ezek valamely irányító főhatóság megkezdésére készülnek, és szerkesztési módjukat tekintve hasonlóak a SIVO-tanulmányokhoz, csak éppen nem kerülnek sokszorosításra a sorozatban. Ezeket a tanulmányokat ugyanúgy belső munkatársak írják és szerkesztik, mint a SIVO-tanulmányokat. Sok esetben ezek előzetes jellegűek, azaz a SIVO-tanulmányok tartalmi mélysége és színvonala alatt maradnak, céljuk gyors tájékoztatás nyújtása. Sok esetben éppen arra válnak alkalmassá, hogy ennek nyomán a témát alaposabban egy SIVO-tanulmányban dolgozzák fel. A gépirásban készülő monotematikus tanulmányok a főhatóságok részére éppen úgy díjtalanul készülnek, mint a Signál füzetei vagy a SIVO-tanulmányok.

Az új gazdasági mechanizmus működésbe lépésével az információs munkában is megnyitják a lehetőséget a gazdálkodási célból is végzett információs tanulmányok készítésének vállalására. Ilyenek eddig a gyakorlatban még csak elvétve készültek, helyesebben az UTEIN egyes műszaki osztályai megállapodtak trösztökkel a szakirodalomból készített elemző tanulmányok készítésére. Így pl. a termelő eszközök osztályában megállapodás létesült a gépipari vezérigazgatósággal egy kb. 200 oldal terjedelmű műszaki-gazdasági elemző tanulmány készítésére a gépipar köréből, továbbá egy másik tanulmányra a gépgyártás konjunkturális vonatkozásairól. Ezeket a megrendelésre készített elemző tanulmányokat - értesülésünk szerint - azonban nem kívánják olyan mértékűre fejleszteni, hogy az az intézetben jelentékeny üzletággá váljék. A jövő esztendő terveiben ezek csak elvétve szerepelnek, és ezek helyett a racionalizálási intézkedésekkel, továbbá a SIVO-tanulmányok csökkentett volumenű kiadásával megtakarított munkaórákat más országos intézményekkel együttesen végzett kutatási munkákra kívánják fordítani.

2.8 Az UTEIN egyéb szolgáltatásai részben a felső vezetői tájékoztatást előkészítő tevékenységével kapcsolatosak, részben a széles értelemben vett vezetői tájékoztatás körében szolgáltatnak információkat. Az első csoportba a 2.2 alatt már említett, erősen válogató módszerű referáló folyóirat /IZOST/ tartozik, amelyben a felső vezetői tájékoztatáshoz összegyűjtött, de másutt még fel nem használt információkat tesszik közzé referátumok formájában, heti időszakszással, s így aránylag gyors feldolgozási és közreadási időszükséglettel. Ez a dokumentációs szolgáltatás így valójában nem valószínűsíthető meg a referált szakterületek szakirodalmának rendszeres feldolgozását, hanem különleges érdekességű anyagot közöl, amely bármelyik szolgál a Signál és az eseti tanulmányok szerkesztéséhez. De érdekes és keresett lehet széles körben is, nemcsak középszintű ve-

zetők, hanem műszaki szakemberek körében. Ezért, továbbá, mert nem szakosított, eléggé tekintélyes példányszámot /1600 körül/ ér el. De tulajdonképpen sem referáló folyóirat, sem vezetői tájékoztató, hanem az utóbbi céljából végzett feltáró munka hasznosított mellékterméke.

Az előbbi bekezdésben említett információk kiadványok második csoportját a szélesebb értelemben vett vagy méginkább a középszintű vezetők részére készült időszak kiadványok teszik. Ezek részben folyóirat-, részben évkönyv-jellegűek. Folyóirat-jellegű A Tudomány és Technika Fejlődésének Feltételei /Predpoklady Rozvoje Vedy a Techniky/ és a Nemzetközi Szervezetek Anyagai /Materialy Mezinarodnich Organizaci/ című, egyenként évi 10-10 számban megjelenő információs folyóiratok. Az előbbi a tudományos kutatás és a műszaki fejlesztés tervezésének, szervezésének és végrehajtásának előmozdítását célzó válogatott szakirodalmi közleményeket ismertet /eredeti közleményeknek is helyt ad/, az utóbbi a gazdaság, a technika, a kulturális együttműködés nemzetközi szervezeteinek anyagainak mutatja be referátumok, beszámolók, hírek és címfordítások közreadásával. Az előbbi 1400, az utóbbi 800 példányban jelenik meg.

Az UTEIN nemzetközi elismerésre szert tett, kétévenként kiadott hatalmas évkönyve: A Külföldi Gazdasági Fejlődés Mutatószámai /Ukazatele Hospodarskeho Vyvoje v Zahranici/. Az évkönyv ez idő szerint már mintegy 2000 nyomtatott oldalon kb. 1300 részletes táblázattal összehasonlító adatokat és mutatószámokat közöl a szocialista országokon felül a fejlett tőkés országok társadalmi és gazdasági fejlődésének fő területeiről 14 fő fejezetben /a demográfiai adatoktól kezdve az ipari termelés minden ágán és a mezőgazdaságon, közlekedésen, külkereskedelmen, pénzügyeken át a munkaügyig, fogyasztásig, egészségügyig, oktatásügyig, végül a tudományos kutatás- és fejlesztésig/. Az adatokat a főosztály valamennyi osztályának munkatársai folyamatosan gyűjtő munkával kb. 500 forrásműből /nagyreszt statisztikai kiadványok/ meritik, és az évkönyv egységes szempontjainak megfelelően elemelve és feldolgozva, igen nagy szellemi munkaráfordítással állítják össze. Az évkönyv 1500 példányban jelenik meg, és így Csehszlovákiában széleskörű felhasználást kap. Tekintettel a külföldi érdeklődésre, angol nyelvű kiadásának terve is felmerült.

2.9 A vezetés módszertani, vagy ahogy Csehszlovákiában nevezik, taktikai kérdéseiről a vezetők legszélesebb köréhez szólnak kiadott rendszeres tájékoztatásról Csehszlovákiában nem az UTEI /UTEIN/, hanem az 1965-ben létesített Vezetési Intézet /Institut Řízení/ gondoskodik. Ez egy 90 főből álló tudományos intézet /az Állami Vezetési és Szervezési Bizottság felügyelete alatt/, amelynek négy fő feladata van: a/ kutatómunka a vezetésstudomány területén, b/ konkrét vezetés-racionalizálási feladatok megoldása, illetve azokban tanácsadás megkeresésre, c/ a vezetők oktatása és d/ tájékoztatás nyújtása a vezetésstudomány és -gyakorlat körében. Az egyes feladatcsoportok főosztályok gondozására vannak bízva, a tájékoztatás feladatait így egyetlen intézeti szerv, a tájékoztatási főosztály látja el. Létszáma 15 fő, akik közül 9 egyetemi végzettségű /közgazda, mérnök, egyéb/, 6 könyvtáros és segédő. Ezenkívül néhány szakértőt is foglalkoztatnak.

A főosztály a vezetéstudományi tájékoztatás megalapozásához a vezetés- és szervezéstudományi szakirodalom /itt a dolog természetéből folyóan nemcsak a folyóirat-, hanem a szakkönyv-irodalom/ folyamatosan megjelenő termékeiről /a kurrens folyóiratállomány kb. 450 cím/ rendszeres dokumentációs feltáró munkát végez. Az elkészült leírásokat /tulnyomórészt referátumokat/ kartonszolgálatban kb. 500 intézménynek, továbbá megadott, mintegy 300 témára válogatott anyagot /témafigyelés/ kb. 120 érdeklődőnek, tulnyomórészt a vezetőképző tanfolyamokon résztvevő vezetőknek díjtalanul küldi ki havonta.

E folyamatos feltáró munka során felkutatott eredeti szakirodalmi anyag válogató tömörítvényes feldolgozása szolgáltatja az intézet és a Cseh Távirati Iroda /CTK/ közös szerkesztésében kiadott vezetői módszertani havi folyóirat: a Moderni Rizeni /Korszerű Vezetés/ lényeges tartalmát. A folyóirat nemcsak információs jellegű, mert tartalmának 30-40 %-ában eredeti közleményeket és csehszlovák vezetőikkel folytatott interjúkat is közread. Egy-egy kb. 100 /francia formátumu/ nyomtatott oldalt tartalmazó számot általában vezetői interjú vezet be, majd a közleményi anyag 5-6 állandó című rovatban kerül bemutatásra, váltakozva másodlagos és elsődleges közlemények formájában. Az elvi és módszertani általános kérdések a Vezetés, döntés című első rovatban kapnak helyet, ezt követi a Népgazdasági irányítás című rovat, amelyben a népgazdasági irányítást, azaz a felső vezetéssel érintő közlemények kerülnek bemutatásra. Az ezután következő legbővebben táplált rovat a Vállalati vezetés kérdéseinek nyit teret, és így a folyóirat részére igen széles felhasználói kört tesz érdekeltté. Ehhez kapcsolódik a Világvallalatok elnevezésű rovat, amelynek közleményei és híranyaga a folyóiratot szinte izgalmas olvasmányá is teszi. Végül Intézeti hírek cím alatt a vezetéstudománnyal és vezetőképzéssel foglalkozó hazai és külföldi intézetek működéséről, kezdeményezéseiről, eredményeiről kap az olvasó tájékoztatást.

A folyóirat anyagának ilyen módszeres belső tagolása mellett módot talál a szerkesztőség arra, hogy az egyes számoknak a népgazdaság és vállalati vezetés előtérben álló kérdéseire igazodó hangsúlyt adjon oly módon, hogy egyes rovatokat teljesen vagy tulnyomórészt azonos tárgykörű anyaggal /pl. áralakítás, marketing, matematikai módszerek alkalmazása a vezetésben/ táplál.

A folyóiratnak a fentiekben vázolt rendkívül ügyes szerkesztési módszere következtében, valamint figyelemmel arra, hogy a legbővebb teret a vállalati vezetésnek szánja, meglepően nagy az elterjedtsége; 1967-ben havonta már 12 000 példányban jelent meg, de a példányszámot 1968-ra 15 000-re kívánják emelni. A terjesztés sikeréhez hozzájárulhat az is, hogy a terjesztés feladatát maga az igen expeditív Csehszlovák Tájékoztatási Iroda látja el. Egyébként főleg napi sajtóból és hetilapokból származó információk, valamint a híranyag produkálásával a CTK a szerkesztésben is résztvesz, sőt a közreadott anyag kb. 75 %-a tőle származik.

A folyóiratot 12 tagu, több intézmény kiküldötteiből álló szerkesztőbizottság irányítása alatt 3 tagu /állományon kívüli munkatársakból álló/ szerkesztőség szerkeszti.

3. TANULSÁGOK, JAVASLATOK

3.1 Az 1. alatt előadott elméleti megfontolásokról, valamint a 2. alatt összefoglalt csehszlovákiai tapasztalatokról - úgy véljük - megvizsgálendő tanulságok vonhatók le hazai információs rendszerünkre. Különösen indokoltá teszi a tanulságok és követelmények összegezését az új gazdasági mechanizmus megnövekedett információ-igénye és az önállóságukban megerősített vezetőknek az a fokozott kötelezettsége, hogy minden számbajövő információ mérlegelésével alkítsák ki döntéseiket. Ez időszakos követelmények szempontjából is a felső vezetői, valamint általában a vezetői és vezetéstudományi tájékoztatásunk területén az eddig kialakult helyzet aligha tekinthető kielégítőnek.

3.2 Kétségtelen ugyan, hogy elsősorban az OMEKDK kezdeményezésében, valamint példájára nem ismeretlen hazánkban sem a vezetői tájékoztatás mivolta, és nem egy ilyen célú és tárgyú információs szolgáltatás működik már évek óta vagy indult meg a legutóbbi időben.

3.21 Közülük a legrégebbi /1960-ban indult/ és egyúttal a legátfogóbb a Műszaki-Gazdasági Tájékoztató című havi információs folyóirat, amely amellett, hogy gazdasági vonatkozásoknak műszaki tartalommal való szoros kapcsolatára irányította első ízben az országban a figyelmet, egyúttal a széles értelemben vett vezetői tájékoztatás első rendszeres hazai terméke. Ervényesíti az elmélet által megkívánt és 1.4 alatt összefoglalt követelményeket a vezetői tájékoztatás feldolgozási szempontjaira nézve, de nincs figyelemmel - nem is kívánt tekintettel lenni - a felső vezetői tájékoztatás sajátos - 1.5 alatt ismertetett - szempontjaira, mert széles értelemben vett vezetői tájékoztatást kívánt nyújtani vállalati, középírányító és felső vezetői szervek és vezetők részére egyaránt. Fejlődése során a sűrűbb időszakosságra, valamint a tömörebb kifejtésre irányuló követelményeknek fokozatosan eleget tett. Kezdetől fogva alkalmazta a lépcsőzetes tipográfiai kiemelések módszerét, és így áttekinthetőségét módszeresen megkönnyítette az olvasók részére. Legújabbán pedig az egyes ismertetések élén összefoglalókat is közöl, ami az érdekeltek tájékozódását az egyes számokban továbbmenően előmozdítja. Az információs folyóirat széleskörű elterjedtségnek és népszerűségnek örvend különösen vállalati és intézeti vezetők körében, és ezért a kialakított célú és módszerű szerkesztését és kiadását fenn kell tartani, terjedését pedig célszerű fokozni.

3.22 Hatására valósultak meg egyes ipari tárcák tájékoztatási szakintézményei által kiadott iparági műszaki-gazdasági tájékoztató időszakos kiadványok, amilyenek főleg a NIMDOK által kiadott, a vegyipar, a bányaiipar és az energiaipar szakterületeiről tájékoztatást nyújtó három, két-két havonként megjelenő Vegyipari, ill. Bányaiipari, ill. Energiaipari Gazdasági Tájékoztató, a KGM MTTI által havonta kiadott Iparpolitikai Tájékoztató és az ETK kéthavonként meg-

jelentetett Építésügyi Gazdasági Tájékoztató-ja. Mindezek a teljesebb tájékoztatást nyújtó információk kiadványok a 3.21 alattihoz hasonlóan, de talán méginkább a vállalati szinthez igazodóan műszaki-gazdasági tartalmukban hasznos információkat szolgáltatnak vállalati és középírányító vezetők részére.

3.23 Tárca- és középszinten az utóbbi években a nehézipar, valamint a kohó- és gépipar területén két kifejezetten vezetői tájékoztatási időszaki információk kiadvány látott napvilágot: a NIMDOK havonta kétszer megjelenő Iparvezetői Tájékoztató-ja és a KGM MTTI által havonta kiadott Időszaki Gazdaságirányítási Kérdések című információk folyóirat. Mindkettő egy-egy igen jelentős népgazdasági ágon belül jelentkező vezetői információk igények kielégítésére szolgál. Mindkettő a vonatkozó szakterületeken figyelembejövő számos változatot külföldi műszaki és gazdasági fejlődési adatot, információt ad közre, de természetesen egyik sem, sőt együttesen sem nyújtják rendszeresen azt, amit a felső vezetői tájékoztatás tematikai orientációja megkíván, minthogy ilyen feladat ellátása nem is céljuk. E-mellett azonban kevésbé kapnak bennük képviseletet a műszaki-gazdasági fejlődés hosszú időszakokban megnyilvánuló tartós irányzatai/trendjei/, valamint a távlati programok megalapozásához mind nélkülözhetetlenebbé váló prognózisok. Végül műszaki-gazdasági tematikájuknál fogva nem adhatnak vezetői módszertani, vezetés- és szervezéstudományi tájékoztatást sem.

3.24 A népgazdaság minden területén a tájékoztatásban észlelt e két fő hiányosság betöltésére indította útjára az OMKDK 1967. áprilisától, ill. 1968. januárjától két új információk szolgáltatását. Az első a Vezetés, döntés című havi információk folyóirat, amely a vezetés- és szervezéstudomány külföldi közleményei közül válogatott, havonta 8-10 cikk ből ismertetését közvetíti hat fejezetben /a vezetési munka szervezése; személyzeti vezetés; a vállalatvezetés gazdasági kérdései; gazdaságirányítás és vállalatvezetés; döntésmélt és döntési módszerek; vezetőképzs/.

A második a Trendek, prognózisok című információk kiadvány, amely a felső-, középszintű és vállalati gazdaságirányítás és vezetés korszerű ellátásához, különösképpen pedig a közép- és hosszútávú tervezés megalapozásához a szocialista országokban is nélkülözhetetlennek minősített kutatási, fejlesztési, termelési és piaci trendek- és prognózisoknak a külföldi szakirodalomban bőven közölt változataiból ad havonta érdekes, sőt izgalmas választéket hat fejezetben /futurologia, általános prognosztika; nyersanyagok, alapanyagok, energia; feldolgozóipar, gyártástechnológia; automatika, elektronika, villamoság; közlekedés, építés; élelmiszer, mezőgazdaság/. Az információk folyóiratnak a termelés minden szektorát felölelő, sőt a társadalom mozgásjelenségeire is kiterjedő tematikájára tekintettel remélhetőleg minden egyes száma tartalmaz az olvasók különféle szakterületi képviselőit érdeklő tanulságos prognosztikai információkat, s ezért hatósugara a vezetők igen széles körét nyerheti meg a korszerű tervezés új formái, illetve eszközei részére.

3.3 Ha a 3.2 alatt előadottak nyomán kétségtelen is, hogy a vezetői tájékoztatás területe a hazai információs rendszer részére már nem szűzföld, mert néhány információs szakintézmény nem kevesebb, mint tíz, vezetői tájékoztatást célzó információs szolgáltatást nyújt, s van már közöttük vezetéstudományi, ill. módszertani információs folyóirat, olyannyira nyilvánvaló, hogy a felső vezetői tájékoztatás igényei, amelyeket pedig az e téren haladott egyes szocialista országokban már évek óta különös körültekintéssel, ezzel a feladattal megbízott információs központi intézmények gondozásával elégitenek ki, hazánkban mindeddig figyelmen kívül maradtak. A felső vezetői tájékoztatás ellátására szolgáló és az előzőekben alapelveiben és a csehszlovák gyakorlat nyomán is bemutatott két fő tájékoztatási forma: az időszaki szolgáltatás és az eseti kiadványok egyaránt hiányzanak információs rendszerünkől.

Ugyanakkor a széleskörű vezetői tájékoztatási szolgáltatások fenti 10 kiadványtípusa ellenére még fehér foltok maradnak egyes iparágak területén, és az sem tagadható, hogy az egyes szolgáltatásfajták metodikai kialakításában lényeges javításokra van még lehetőség, továbbá hogy az egyes kiadványok tematikai tervezésében összehangolással ésszerűbb tartalmi kialakítást is meg lehetne valósítani. Az is megfontolható lehet, nem lenne-e kívánatos vezetéstudományi hazai információs szolgáltatásunkat a csehszlovák kiadványhoz hasonlóan tartalmasabbá, mozgalmasabbá és érdekesebbé tenni. Végül az a gyakorlat sem látszik életképtelennek, hogy a vezetési tájékoztatásban az egyes szocialista országokban szerepet játszó központi információs szakintézmények egymás feldolgozott anyagainak kölcsönös átengedésével tehetnék hatékonyabbá, ésszerűbbé és költségkímélővé eddig szeparáltan folytatott feltáró és feldolgozó erőfeszítéseiket.

3.4 A levont tanulságok nyomán a hiányzó felső vezetői tájékoztatás bevezetése, valamint a tárca- és középszintű vezetői tájékoztatás megerősítésére hazai információs rendszerünkben a következő fejlesztés lehet kívánatos.

3.4.1 A felső vezetői tájékoztatás megvalósítása Magyarországon is időszaki és szükséges.

A felső vezetői tájékoztatás szervéül a tematikai orientáció jellegénél fogva, valamint a csehszlovák tapasztalatok nyomán központi, átfogó hatáskörű műszaki-gazdasági információs szakintézményt célszerű kijelölni, és azt a feladat ellátásához szükséges feltételekkel ellátni. Ez az információs szakintézmény a 10 170/1966.sz. GB határozattal jóváhagyott Irányelvek szerint a műszaki-gazdasági szakirodalmi tájékoztatás centruma: az OMKDK. A kiegészítő orientáció körébe eső információk feldolgozását az illetékes információs szakintézményekkel együttműködésben kell biztosítani.

A felső vezetői tájékoztató szolgáltatások tematikai orientációját az MSZMP KB 1966. május 25-i határozatával jóváhagyott és kiadott irányelvek szerint, azaz e tanulmány 1.51 pontjában részletezett módon célszerű kialakítani. Ehhez képest a tematika műszaki-gazdasági

jelleget, gazdaságpolitikai, gazdaságtudományi /piaci/ és statisztikai kiegészítő orientációval.

A válogatott és feldolgozott információk anyagokat az UVTEI /UTEIN/ által kialakított két fő információs formában célszerű közvetíteni a felső vezetői tájékoztatás címzettjeihez: egy politematikus havi füzetben /folyamatos tájékoztatás/ és sokszorosított vagy megbi-
záltságból gépiert példányokban készült monotematikus tanulmányokban /ese-
ti tájékoztatás/. A különleges tömör kifejtést és lépcsőzetesen kép-
zett kiemelő tipográfiai kivitel a havi füzetben kell megvalósítani;
a monotematikus feldolgozásoknak a lényegen túl a szóban levő kérdés
megoldásának szignifikáns részleteire is ki kell térniük, és ezért a
havi füzetekben alkalmazott különleges tömörségi követelményt nem ér-
vényesíthetik ugyan, de a szükséges információelemek megfelelően tö-
mör feldolgozását kell megvalósítaniuk.

A politematikus havi füzetek tartalmi és szerkezeti kialakításá-
ban a csehszlovák minta - megítélésünk szerint - nem az egyedüli meg-
oldás, és így nem szükségképpen követendő. A számonként feldolgozott
néhány téma túl kevés ahhoz, hogy a felső vezetők széleskörű és komp-
lex tájékozódási igényének eleget tegyen vagy éppen azok folyamatos
érdeklődését magára vonja. Emellett rendszeresen nem is képes eleget
tenni mindazon tematikai érdeklődési igények kielégítésének, amit a
tematikai orientáció 1.51 alatt felsorolt hét csoportja támaszt. E-
gyes témacsoportok így alig, vagy éppen csak elvéve kaphatnának in-
formációs alátámasztást. Ezért célszerűbbnek látszana - véleményünk
szerint - a füzet tartalmi ellátását és tagolását a hét témacsoport-
hoz igazítani, és ezek mindegyikéhez havonta érdemi információkat
szolgáltatni. Ehhez képest az egyes számok nem lennének szükségkép-
pen néhány kiemelt témára vonatkozó mini-tanulmányok gyűjteményei,
hanem ilyen módszerrel feldolgozott információk mellett helyet kapná-
nak bennük rövid fejlődési áttekintések, statisztikai és piaci ada-
tok, sőt lényeges rövid hírek is /pl. új külkereskedelmi lehetőségekről,
különleges jelentőségű konferenciák eredményeiről, nemzetközi
vásárokon tapasztalt kimagasló gyártmányfejlesztési irányokról stb./.
Egy ilyen módszerrel /és emellett jól/ szerkesztett havi felső veze-
tői tájékoztató bizonyára hatékonyabb lenne absztrahált tanulmányok
folyamatos poligráfiajánál, és a felső vezetők szükséges orientált-
sághoz lényegesen szélesebb bázist szolgáltatna az utóbbi megoldásnál.

Ahhoz, hogy ilyen bővebb tartalommal szerkesztett havi tájékoz-
tatónak rendkívüli gyűjtő és feldolgozó munkával összeállított infor-
mációs anyaga a népgazdaság számára optimált eredményt hozhasson, vé-
leményünk szerint a felső vezetői tájékoztatásban érdekeltek /címzet-
tek/ körét célszerű a csehszlovákiaiánál szélesebben megvonni, és leg-
alább az NDK-ban alkalmazott mértékre kiterjeszteni. Mindenképpen ki-
vánatos lenne bevonni az érdekelt szervek körébe az általános hatás-
körű országos állami és politikai szervek felül a termelési minisz-
tériumokat is. Így az érintett vezető szervek száma 20-25 körül, a
felső vezetők száma pedig 120-1250 körül alakulna.

Tekintettel arra, hogy a felső vezetői tájékoztatásban az érde-
keltek köre még így is messzeemenően az alatt a nagyságrend alatt ma-
radna, amely egy ilyen különleges munka- és költségigényű információs

szolgáltatásnak az önelszámolási rendszer alapján való finanszírozási megoldásához alapot szolgáltatna, a szolgáltatást központi rendelésre vagy költségvetési támogatásból lehetséges csak - a külföldi példákkal egybehangzóan - megszervezni, illetve működésben tartani. Így az egyes szolgáltatásokat az érdekelt állami és politikai szervek, illetve felső vezetők hivatali használatra szánt díjtalan anyagokként kapják.

3.42 A szélesebb értelmű vezetői tájékoztatásban, mégpedig nemcsak a felső- és középírányítási szervek, valamint a vállalatok és intézetek vezetői, hanem ezek szervezeti alacsonyabb szintű vezetői részére is /főosztály- és osztályvezetők, csoportvezetők/ fejleszteni kell a vezetés-módszertani, vezetéstudományi tájékoztatás eddigi eszközét, az OMKDK hazánkban uttörő Vezetés, döntés című információs szolgáltatást. E tekintetben a csehszlovák minta: a Moderni Rizeni tartalma és szerkesztésmódja különösen impresszív; másodlagos, de emellett elsődleges módszerbeli közleményeivel és interjút tartalmazó szerkesztőségi bevezető közleményeivel a felső-, közép- és alsószintű vezetők valóságos vade mecum-a lett.

Ezért megfontolandó lehet, nem kellene-e az OMKDK Vezetés, döntés című információs sorozatát, amely ma még csak másodlagos információkat, külföldi közlemények tömörítvényeit tartalmazza, elsődleges közleményekkel /köztük a széles visszhangot keltő interjúkkal/ is kiegészíteni, a vállalati és közép- és alsóvezetői szintű tartalmát növelni, és így az érdekeltek legszélesebb köre számára is vonzóvá tenni. A vezetés módszereinek ezáltal országosan és minden szinten várható tökéletesedése a népgazdaság számára felmérhetetlen előnyökkel járna. Magának a kiadványnak fokozottabb elterjedése a megnövekedő feldolgozó és szerkesztési munka- és költségigények önelszámoló fedezését biztosítaná.

3.43 A gazdaságirányító szervek, vállalatok és intézetek, illetve vezetőik részére átfogó tájékoztatást nyújtó információs folyóiratokat: a Műszaki-Gazdasági Tájékoztató és a Trendek, prognózisok című OMKDK-kiadványokat tovább kell fejleszteni, főleg a feldolgozott témák számának növelésével, a kifejtés további tömörítésével, az egyes szövegrészek lépcsőzetes tipográfiai kiemelésének hangsúlyosításával, továbbá a tematikába vágó rövidebb közlemények /hírek/ közreadásával mozgalmasabbá, folyóirat-jellegűbbé kívánatos tenni.

3.44 Mind az OMKDK, mind más információs szakintézmények szolgáltatásaiban növelni kell a műszaki-gazdasági fejlődés egyes szélesebb szektorait szemle- vagy tanulmányeszerűen feldolgozó információs kiadványok számát, amelyek lényegileg a vezetők áttekintésének előmozdítására és a döntéshozók részére gondosabb megalapozására szolgálnak.

3.45 Azokban az iparágakban, ahol tárcaszintű /ágazati/ vezetői vagy műszaki-gazdasági tájékoztatás nem folyik, igénykutatással célszerű megállapítani a helyzet fenntartásának, illetve módosításának kívánatos voltát. Ha ez a vizsgálat azt mutatná, hogy külön ágazati vezetői, illetve műszaki-gazdasági tájékoztató szolgáltatásokra nincs szükség, elő kell mozdítani az átfogó feladatkörű vezetői tájékoztató szolgáltatások fokozottabb terjesztését.

3.46 A vezetői tájékoztatásnak - mint az 1. és 2. alattiakból kitűnhetett - csak egyik oldala a folyamatos, rendszeres információ. A másik, nem kevésbé lényeges területe a felmerült konkrét esetekre vonatkozó tájékoztatás. Ennek különösen nagy jelentőségű, komplex feladatokra vonatkozó döntések előkészítésében jut fontos szerep. A felső vezetői tájékoztatás szolgáltatásai sorában külön kiemeltük már ezeknek a többszörözött vagy néhány gépelt példányban megrendelésre készülő tanulmányoknak a célját és jelentőségét, 3.44 alatt pedig utaltunk ilyen, a műszaki-gazdasági fejlődés egyes szélesebb szektorait feldolgozó szemle- vagy tanulmányyszerű információk kiadványok fokozottabb kiadásának szükségességére.

Ezeket felül azonban nélkülözhetetlenek a nagyobb jelentőségű, főleg komplex mérlegelést kívánó, bármely szinten hozandó döntések gondos előkészítéséhez a vonatkozó téma külföldi állását és fejlődését feldolgozó leíró, illetve elemző szakirodalmi és piaci szemlék vagy tanulmányok.

A 10 170/1966.sz. GB határozattal jóváhagyott Irányelvek ezeknek a szemléknek és tanulmányoknak különleges jelentőséget tulajdonít, és az információs /szakirodalmi és piacutató/ szakintézmények ilyenek szolgáltatására, vállalására fel is készültek. Ezeket természetesen nem készíthetik saját kezdeményezésre - mint a 3.44 alattiakat - hanem csak felmerült igényekre, azok specifikációjának megfelelően, és az igénylő költségére.

Emiatt nyilvánvalóan nem lehetséges itt a záró javaslati fejezetben konkrét javaslatot tenni az ilyen információs feldolgozások mennyiségi fejlesztésére. De hiányos lenne a javaslatok összképe, ha nem hívnánk fel a figyelmet az eseti szakirodalmi /piacutató/ információs szemlék és tanulmányok jelentőségére, aminek nyomán a javaslatokat valójában - konkrét igénylések formájában - maguktól az érdekeltektől, a termelő és értékesítő vállalatoktól várjuk.

3.47 A vezetői és különösen a felső vezetői tájékoztatás igen nagy munka- és költséggráfordítást igénylő tevékenység. Ezért esszerűségi és gazdálkodási szempontok különleges nyomattal kívánják itt meg a többszörös feldolgozás vagy éppen közreadás elhárítását. Maguk a 10 170/1966.sz. GB határozattal jóváhagyott Irányelvek is az indokolatlan párhuzamosságok elkerülését ajánlják, amit az információs szervezetekben és szervezetek között az érdekeltektől szakintézményekre bízott koordinációval célszerű megvalósítani. Ezért az egyes, azonos témák, illetve szakirodalom feldolgozási költsége szempontjából figyelembe jövő, azaz a 3.21-3.23 alatt felsorolt vezetői

tájékoztatási kiadványok szerkesztőségei, valamint a 3.44 alatt említett leíró-elemző információs tanulmányokat kiadó információs szakintézmények között a konzultatív koordinációt az eddiginél rendszerebben kívánatos meghonosítani, illetve kiépíteni.

3.48 Nem azonos, de hatásaikban hasonló problémák és egyben megoldási lehetőségek mutatkoznak a vezetői tájékoztatásban már erőteljesebb tevékenységet kifejtő szocialista országok, illetve központi tájékoztatási intézeteik között is. Már évek óta felmerült a KGST-országok kölcsönös együttműködésében a szakirodalmi információk cseréjének a gondolata. Sajnos, ezt a szakirodalmi tájékoztatási tevékenység alapfunkciójára, a külföldi szakirodalom rendszeres referálása terén látták eddig megvalósítandónak, ahol pedig elvi okokból is, de a szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján az információcsere a legkevésbé ésszerű és gazdaságos, mert egyrészt túlságosan meghosszabbítja a feldolgozó folyamatot, másrészt a felmerülő fordítási költségek miatt nem is olcsóbb, mindenesetre azonban körülmenyesebb, mint a szimultán referálás. Emiatt ennek a részben már megvalósított referálási együttműködésnek a fejlesztése nem indokolt, a nemzeti szakirodalom referálására irányuló költségmegtakarító és hatékony együttműködés kiszélesítése ehelyett egészen más uton: a közleményeknek idegen nyelvű összefoglalókkal /részümekkel/ való közreadása útján valósítható meg legésszerűbben, s ennek nyomán az információs intézetek külön feldolgozó munkával járó együttműködésére ezen a területen már egyáltalában nem is lesz szükség.

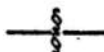
Van azonban a KGST-országok, illetve központi információs intézeteik közötti együttműködésnek olyan területe is, amelyen mind a feldolgozandó témák elosztásából, mind az elkészült információs feldolgozások cseréjéből és kölcsönös felhasználásából rendkívüli előnyök származhatnak, és ez éppen a vezetői és felső vezetői tájékoztatási munka területe. Az itt készült feldolgozások rendkívüli munka- és költségigényesek, belátható időn belül /esetleg kisebb kiegészítésekkel/ más országban is felhasználhatók, a fordítás, adaptálás költsége az alapfeldolgozás költségeihez mérten kicsi, azaz lehetővé és indokolttá^{16/} teszik, sőt egyenesen kihívják a kölcsönös felhasználás igényét.

Ezért első lépésként az érdekelt szocialista országok központi vezetőinek /műszaki-gazdasági/ tájékoztatási intézetei között megállapodásokkal biztosítani kell egymás vezetői tájékoztatási kiadványainak és szolgáltatásainak teljes vagy adaptált kölcsönös felhasználási lehetőségét /a feldolgozó intézménynek forráskénti feltüntetésével/. Ennek előfeltétele a vonatkozó kiadványok rendszeres cseréje /ami

16/vö. KVIECIENSKI, M.; PLASKOWSKI, L.: Die Organisation einer Zusammenarbeit der Mitgliedstaaten des RGWL auf dem Gebiete von Informationen für leitende Organe über die Weiterentwicklung der Wissenschaft, Technik und Wirtschaft = Symposium címkézettel 1. mű, p.138-146.

részen már meg is valósult/, továbbá a felső vezetői tájékoztatásban nem többszörözött formában készült monotematikus /nem bizalmas jellegű/ tanulmányok jegyzékének negyedévenkénti kölcsönös megküldése, hogy másolat ilyen anyagokból is igényelhető legyen.

Második lépésként kerülhetne sor az évente tervezett feldolgozandó témák tervének kölcsönös megküldése nyomán annak az ésszerű együttműködő tervezésnek a megvalósítására, amely szerint a két vagy több intézetnél is tervezett témák feldolgozását az intézetek kölcsönös megállapodással egy-egy intézetre telepítik, és így a feldolgozási költségeket már eleve kölcsönösen csökkentik. Az így felszabaduló szellemi ráfordítás a vezetői információs tevékenység további fejlesztésére lenne igénybevehető, s a fejlesztést jelentős mértékben előmozdítaná.

ПОЛЬЗОВИЧ, И.: Важнейшие вопросы информации для органов управления и руководящих кадров

Информация для органов управления является информацией, направленной в адрес определенной группы потребителей. Под информацией для руководящих кадров подразумевается информация, предназначенная для руководителей любого самостоятельного органа, учреждения или предприятия, в то время как под информацией для органов управления понимается информация, подготовленная специально для государственных и политических органов и их руководителей. Информационные нужды руководящих кадров во многих отношениях специфичны, имеют особенности в отношении их роли и веса, а также требуют особых методов удовлетворения. Особое значение в информации для руководящих кадров имеет технико-экономическая информация и информация экономического характера. Руководящие органы и кадры нуждаются в такой обработке упомянутых видов информации, при которой интересная для них избранная информация сконцентрирована до основных принципов и направлений (трендов), до важнейших данных, и их вниманию предлагается материал, как правило, изложенный не терминологическим языком.

На уровне предприятия (института) руководители по собственному усмотрению выбирают тематическую направленность. Тематическая направленность высшего руководства целесообразно определяется соображениями всеобщего действия. В этом отношении особо заслуживают внимания следующие темы: тенденции развития промышленности развитых стран, постоянные тенденции (тренды) технического развития, информация о новых материалах, заменителях, а также о наиболее значительных новых изделиях и новых технологических процессах, наиболее важные результаты фундаментальных исследований и основные направления научного развития, и не в последнюю очередь, данные о техническом уровне мощности, развитии производства основных промышленно-экономических отраслей.

Информация для руководящих кадров, включая и информацию для органов управления, подобно прочим информационным видам документации, может быть систематической и разовой. Систематическая (периодическая) форма информации, как правило, политематична, в то время как разовые — монотематичны. Методы обработки, как правило, более глубоки, чем обычно приняты в документации и во многих случаях распространяются на изложение содержания информации, ее анализ, а сверх этого, также и на ее оценку.

Затем, кроме некоторых замечаний в отношении организации и методов информации для органов управления в ГДР, следует подробнее изложение и разбор осуществляемой в ЧССР информации для органов управления. Здесь уделено внимание описанию различных изданий УВТЕМ, предназначенных для информации органов управления и руководящих кадров, в особенности журнала Сигнал и так называемых SIVO-исследований. Далее следует информация по вопросам методики руководства (в ЧССР названной тактикой), издаваемой Институтом руководства (Institut Rizeni), в частности описание и анализ журнала Moderni Rizeni.

В настоящее время положение системы информации в Венгрии для органов управления и для руководящих кадров, а также в области науки о руководстве не может считаться удовлетворительным. Хотя различные средства и методы информации для органов управления не могут считаться неизвестными в Венгрии. Наиболее давним и охватывающим, взятым в широком смысле средством информации для органов управления является ежемесячный журнал Венгерской Центральной Технической Библиотеки и Центра Научно-технической Информации Műszaki-Gazdasági Tájékoztatás (Технико-экономическая Информация). Для современного обеспечения информацией высшего, среднего и рядового (на уровне предприятий) руководства, в особенности для обоснования средне- и долгосрочного перспективного планирования оказывает помощь информационный журнал ВЦТБЦНТИ Тренды, Прогнозы. К науке о руководстве относится по своему характеру журнал ВЦТБЦНТИ Vezetés--Döntés (Руководство-Решение). В пределах некоторых промышленных министерств также можно встретить информационные издания, по характеру являющиеся целенаправленными для руководства. Всего таких изданий в ВНР можно насчитать до 10. Несмотря на это, в области информации для руководящих кадров еще много т.н. белых пятен по отдельным отраслям промышленности, а в отношении формирования методики отдельных видов услуг существует еще много возможностей для улучшения.

Информация для органов управления и руководящих кадров в узком смысле, в отличие от Чехословакии и ГДР, в Венгрии еще не решена, однако, осуществление ее и здесь является своевременным и необходимым.

Органом информации для органов управления на основе теоретических изысканий и зарубежного опыта следует назначить центральный, обладающий всеобъемлющими полномочиями институт технико-экономической информации. Таким центром технико-экономической информации является ВЦТБЦНТИ. Целесообразно принять тематическую ориентацию в соответствии с утвержденными директивами. Тематика имеет технико-экономический характер с дополнительной ориентацией на экономическую политику, экономические исследования, рынки и статистику. Обработку информации по дополнительной ориентации следует проводить в сотрудничестве

с соответствующими отраслевыми институтами информации. Обработанные информационные материалы целесообразно доводить до адресатов информации для руководящих кадров, в двух видах информации: в политематическом сборнике (систематическая информация) и в размноженном, или машинописном, монотематическом экземпляре (разовая информация). Сохранение и структуру ежемесячного сборника - в отличие от структуры издания Сигнал - кажется целесообразным подчинить семи главным тематическим группам. Круг лиц, заинтересованных в получении информации для органов управления и руководящих кадров желательно определить более широко, чем в ЧССР. Статья по информации необходимой для тщательной подготовки решений как на уровне органов управления, так и на уровне руководящих кадров - обращает внимание на значение и усиленное использование обзоров литературы или разработок, обрабатывающих, описывающих или анализирующих состояние и развитие темы за рубежом.

Ввиду того, что в нескольких социалистических странах уже ведутся работы по информации для органов управления и руководящих кадров, а работы по обработке информации повсюду одинаково необычайно трудоемки, обработанные материалы могли бы использоваться, в необходимом адаптированном, или неизменном виде, и другими странами, расходы по адаптации или по переводу в сравнении с расходами на обработку ничтожны, что позволяет и требует осуществление сотрудничества органов, обеспечивающих информацию для руководящих кадров в социалистических странах.

" " "

POLZOVICS, I.: Die wichtigsten Probleme der Information für leitende Staatsorgane und der Information für leitende Kader

Die Information für leitende Staatsorgane ist eine an eine bestimmte Gruppe der Informationsbenutzer gerichtete Informationstätigkeit. Unter Information für leitende Kader verstehen wir die Information, welche den Leitern irgendeiner selbständigen Stelle, einer Institution oder eines Unternehmens geboten wird, während eine höhere Ebene der Information für die leitenden staatlichen und politischen Stellen und für ihre leitende Kader gebotene Information ist. Der Informationsbedarf der Leitung ist in vielen Hinsichten spezialisiert, seine Rolle und Bedeutung ist spezifisch und auch die Art der Befriedigung dieses Bedarfes ist spezialisiert und eigenartig. In der Information für leitende Kader kommt der technisch-ökonomischen und der Information über die Wirtschaft eine ganz besondere Bedeutung zu. Die Leitung hat auf eine solche Bearbeitung dieses Informationsmaterials Anspruch, welche aus den interessierenden ausgewählten Informationen die wesentlichsten Grundprinzipien, Richtlinien /Trends/ und Angaben komprimiert und - im allgemeinen - von der Terminologie der Fachsprache entlastet, diese zur Verfügung stellt.

In einem Unternehmen /Institut/ bestimmt der Leiter selbst den Kreis seiner thematischen Orientierung. Es wäre jedoch zweckmässig, die thematische Orientierung der leitenden Staatsstellen, also der höheren Leitung mit allgemeiner Gültigkeit festzulegen. Die für diesen Interessentenkreis besonders in Betracht kommenden Themen sind: die Entwicklungstendenzen der Industrie in Industrieländern, die langdauernden Trends der technischen Entwicklung, Informationen über neue Materialien und Ersatzstoffe sowie über bedeutende neue Produkte und technologische Verfahren, über die wichtigeren Ergebnisse der Grundlagenforschung, über die Haupttendenzen des wissenschaftlichen Fortschritts und nicht zuletzt Angaben über das technische Niveau, die Kapazität und Produktion in den bevorzugten Zweigen der Industrie.

Die Information für leitende Organe und innerhalb dieser die sog. Information für höhere leitende Kader kann fortlaufend, periodisch oder fallweise gegeben werden. Im allgemeinen werden polythematische Bearbeitungen periodisch, während fallweise Informationsbearbeitungen monothematisch gestaltet. Die Bearbeitungsweise ist jedoch viel gründlicher und umsichtiger als die in der Dokumentation übliche Verfertigung von Referaten, sie erstreckt sich meistens neben der inhaltlichen Erschliessung und Analyse auch auf die Bewertung der Information.

Nach einigen Bemerkungen über die Organisation und die Methoden der Information für leitende Kader in der DDR, folgt eine eingehende Beschreibung und Analyse der in der CSSR verwirklichten Tätigkeit. Es werden vor allem die durch das UVTEI veröffentlichten Publikationen für leitende Kader - im Besonderen die Zeitschrift "Signal" und die sog. SIVO-Studien - behandelt. Es werden auch die über methodische Fragen /in der CSSR taktische Fragen genannt/ der Leitung durch das Institut für Führungswissenschaft /Institut Rizeni/ herausgegebenen Informationen - besonders die Zeitschrift "Moderni Rizeni" analysiert.

In Ungarn ist der derzeitige Stand des Informationssystems, was die Information für leitende Kader, die Information für die höhere Leitung und die Führungswissenschaft anbelangt, noch nicht zufriedenstellend, trotzdem die verschiedenen Mittel und Methoden der Information für die Leitung in Ungarn selbstverständlich bei weitem nicht unbekannt sind. Das älteste und umfassendste Hilfsmittel der im weitem Sinne aufgefassten Information für die Leitung ist die Monatszeitschrift Műszaki-Gazdasági Tájékoztató /Technisch-wirtschaftliche Information/ der Ungarischen Technisch-Wissenschaftlichen Zentralbibliothek und Dokumentationszentrum /Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ = OMKDK/. Zur Erfüllung der Aufgaben der höheren und mittleren Führung, der Leiter von Unternehmen und besonders zur Planung auf mittlere und lange Sicht, bietet die Informationszeitschrift der OMKDK Trendek-Prognózisok /Trends-Prognosen/ wertvolle Unterstützung. Die von der OMKDK herausgegebene Zeitschrift Vezetés-Döntés /Leitung-Entscheidung/ hat eher führungswissenschaftlichen Charakter.

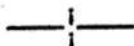
Auch Industrieministerien publizieren einige Veröffentlichungen die als Information für die Leitung betrachtet werden können. Derzeit dienen in Ungarn insgesamt zehn Publikationen der Information der Leitung, trotzdem existieren jedoch noch unaufgeschlossene Gebiete in den einzelnen Industriezweigen, und auch die methodische Bearbeitung einiger dieser Dienstleistungen sollte wesentlich verbessert werden.

Im Gegensatz zu der CSSR und der DDR fehlt in Ungarn noch die im engeren Sinne genommene Information für die höhere Leitung, ihre Verwirklichung wäre jedoch schon erforderlich.

Der theoretischen Erwägungen und den ausländischen Erfahrungen gemäss erscheint es zweckmässig, eine zentrale Institution für technisch-wirtschaftliche Information mit umfassendem Wirkungskreis mit der Verwirklichung der Information für die höhere Leitung zu betrauen. In Ungarn ist die OMKDK das Informationszentrum der technisch-wirtschaftlichen Literatur.

Es scheint zweckmässig die thematische Orientierung den durch die leitenden Staatsstellen festgelegten Richtlinien entsprechend zu gestalten. Die Thematik soll technisch-wirtschaftlichen Charakter haben, mit ergänzender Orientierung für die Gebiete der Wirtschaftspolitik, Marktforschung und Statistik. Die Bearbeitung der Themen der ergänzender Orientierung soll in Kooperation mit den zuständigen Informationsfachinstituten erfolgen. Es wäre richtig die bearbeiteten Informationen den Adressaten der Information für die höhere Leitung in den folgenden zwei Hauptformen vorzulegen: in polythematischen Heften /fortlaufende periodische Information/ oder fallweise sich mit einem einzelnen Thema beschäftigenden Studien. In der inhaltlichen und strukturellen Gestaltung des Monatheftes wäre es zweckmässig - von der Zeitschrift "Signal" abweichend - sieben Teile festzusetzen. Es wäre weiters zu empfehlen, den Interessentenkreis an der Information für höhere Leitung mehr auszuweiten, als dies in der tschechoslowakischen Praxis üblich ist. Die vorliegende Studie lenkt die Aufmerksamkeit auf die Bedeutung und die Notwendigkeit der gesteigerten Inanspruchnahme von Informationen über den Stand und Fortschritt des in Frage stehenden Problembereiches in der Form einer den Inhalt der Fachliteratur erschliessenden analysierenden und bewertenden Informationsstudie zu der sorgfältig zu begründenden Vorbereitung aller wichtigeren Entscheidungen.

Unter Berücksichtigung dass heute bereits in mehreren sozialistischen Ländern Informationen für die Leitung und für die höheren Staatsstellen gefertigt werden und die Informationsbearbeitung im allgemeinen sehr arbeitsaufwändig und kostspielig ist, jedoch die Kosten der Übersetzung oder Adaptation von Informationen im Vergleich zur erstmaligen Bearbeitung verhältnismässig gering sind, könnten die Informationsstudien in unveränderter Form oder mit den nötigen Adaptation ergänzt auch in anderen sozialistischen Ländern benutzt werden.

talatok, az un. helyi újdonságok széleskörű átvétele számos más vállalat által, amikor is részleges gazdasági hatékonyságot jelent a munkafeltételek javulása, a termelés kultúrájának növekedése stb.

/Paku S./

51/68

019.941.2:001.814.4

A referátumszerkesztés specifikus követelményei. /Szspecifika re-daktirovanija referatov/ - SZOLOV'EV, V.I. - Naucno-Tehnicoszkaja Informacija, Szerija 1. 1968. 1.sz. p.28-32.

A referátumok minősége nagyban függ elkészítésük színvonalától, különösen pedig a szerkesztéstől. Bármely nyomdaternék helyes elkészítése csak sajátosságainak figyelembevételével lehetséges, ami a referátumra is érvényes. A referátum specifikuma mindenekelőtt abban áll, hogy tartalmát a referált dokumentum határozza meg, és így a referálónak sokkal kisebb lehetősége van a tartalomra befolyást gyakorolni, mint pl. monográfia vagy cikk szerzőjének. Egyéb főbb jellemzők az alábbiak.

Gyakran szükséges a referátum szerkesztése során elemző összehasonlítást végezni az eredeti közlemény és a referátum tartalma között. Csak így módon lehetséges feltárni azokat az eseteket, amikor a referátum nem tartalmazza a kellő információt vagy eltér a referált dokumentum tartalmától. A referátumra jellemző a sajátos forma, a speciális nyelvezet és a következetes kifejtés, valamint a szerkezet állandósága. Sok esetben a referált forrás is hatással van a referátum formájára /pl. könyv, cikk, szabadalmi leírás esetében/.

A referátum terjedelme is nagyban függ az eredeti közleményétől - bármennyire is irányelv a terjedelem állandósága -, továbbá rendeltetési céljától és a címzettek körétől. Az utóbbi tényező a referátumszerkesztés egyik központi kérdése. Mint információ dokumentum-típust és mint információkeresésre alkalmas leírást a felhasználók bármely csoportja igénybe veheti.

A forma megválasztására hatással van a tájékoztatás gépesítésének foka vagy annak hiánya, az információ publikálásának módja. Az operatív információ céljára - például szabadalmi leírások esetében - elegendő a jeladó referátum, szélesebbkörű rendeltetésre az informatív referátum szolgálhat.

Terjedelem tekintetében meghatározó lehet az is, hogy a tudományágak nem fejlődhetnek egymástól elszigetelten, és ezért a szakembernek követnie kell a határ- vagy rokonterületek új eredményeit is. Az idevágó referátumokban minél teljesebb információra kell törekedni.

A szűk témakörben érdekelt tudományos kutatóknak sokszor elég csak a cím, hogy idővesztés nélkül az eredeti forrás részletes tanulmányozásához foghasson.

A fentiek ismét aláhúzzák a cím információtartalmának fontosságát, tárgyszavak megadásának és az elemzésnek szükségességét a szerkesztési munkában.

A referátum célja, hogy feltárja a forrás tartalmát és az olvasó figyelmét az új információra terelje, ami az elsődleges közleményben található: új módszer, termék, elvi megállapítás stb. Ez újból megerősíti, hogy a referátum címzettjeinek köre függ a referált dokumentumtól, annak tartalmától. A referátum ugyanannak a szakembernek szól, mint a referált közlemény, tehát az utóbbi fogalmainak tükröződniük kell a referátumban, ugyanakkor a tömör fogalmazás célszerűtlené teszi az eredeti munka stílusának és nyelvének alkalmazását.

További fontos kérdés kapcsolatos a referátum elkészítésének színvonalával, ideológiai és tudományos vonatkozásával. Egyik vagy másik nézetet követő forrásmunka referálásakor a feldolgozó viszonyát a témához kifejezi pl. "az úgynevezett" vagy "ugyancsak megvizsgált" kitételek használata, ami lényegileg kritika bevitelét jelenti a referátumba. Ez igen fontos kérdés, amire a szerkesztéskor szintén figyelemmel kell lenni.

Bizonyos értékelő közelítés elkerülhetetlen a referálás folyamán: vegyük csak például a dokumentumok kiválogatását referálás céljából.

Fentiekből is kiviláglik a szerkesztő fontos feladata: a referált dokumentum tartalmi visszaadásának ellenőrzése a tárgyilagosság figyelembevételével.

A szerkesztés általános követelményei tehát: a referátum ellenőrzése politikai, tematikai, formai, tartalmi, a műszaki-tudományos színvonal, a kiadvány profilja, szakkifejezések, rövidítések, földrajzi és tulajdonnevek stb. szempontjából.

/Paku S./

52/68

019.954

Az információs referenzs-állomány szervezésének kérdései. /Voproszu organizacii spravocno-informacionnogo fonda/ - VENER, E.P.; KAC, R.G. = Naucsno-Tehnicoszka Informacija, Szerija 1. 1968. 1.sz. p.11.

A vállalati és intézeti információs állomány szükségessége ma már nem vitatott, azonban még nincs egységes felfogás a tekintetben, hogy:

1. a műszaki könyvtár vagy a tudományos-műszaki tájékoztatási osztály feladata-e az információs állomány kezelése, gyarapítása, függetlenül a köztük fennálló viszonytól;

2. hol kell kezelni a szabadalmi leírásokat és az újítási leírásokat, szabadalmi részlegen vagy a tájékoztatási osztályon?

Ha a tájékoztatási osztály által szolgáltatott információs anyag

nem öleli fel a szabadalmi leírásokat, úgy a tájékoztatás távolról sem teljes.

A párhuzamos munka elkerülésére célszerű a szabadalmi dokumentációt is a tájékoztatási osztályra bízni. Ennek az osztálynak a felállítása mindenképpen szükséges.

3. Együtt vagy külön célszerű tárolni az információs apparátust /katalógusokat/ és a dokumentumokat? E kérdés az adott szervezet konkrét viszonyai szerint ítélhető meg. Kétségtelen, hogy az együttes tárolás növeli az operativitást, de a kartoték terjedelmének erős növekedése folytán nehezzé teszi a tárolást.

Meg kell említeni, hogy nem egységesek a központi információs szervezetek által a vállalatokhoz küldött katalóguscédulák, úgy hogy azokat külön fiókokban kell elhelyezni vagy le kell másolni a helyi berendezések méreteinek megfelelően.

Információs állomány szervezése a nagyobb vállalatokban igen sok előnnyel jár. Így például az energetikai gépek tervezőintézetéből az információs állomány létesítése után a Felfedezések és Találmányok Össz-szövetségi Bizottságához 4-5-ször annyi igényt küldtek be szabadalmi leírások beszerzése céljából, mint azelőtt.

/Paku S./

53/68

025.31/.32/083.74/:608.3

A szabadalmi dokumentáció bibliográfiai címleírásának elemei és feladatai. /Elementü i funkcii bibliograficeszkogo opisaniya patentnoj dokumentacii/ - LEJCSIK, V.M. = Voprosy Izobretatel'stva, 1968. 2.sz. p.35-39.

A szabadalmak visszakeresését csak akkor lehetne eredményesen gépesíteni, ha a hivatalos lapok egységesen közölnék a bejelentések és a megadott szabadalmak adatait, vagy ha egységes előírások volnának a szabadalmi dokumentáció bibliográfiai címleírására.

Ilyen előírások jelenleg még csak a könyvekre és a folyóiratcikkekre vannak. A jelenlegi ISO-ajánlások és a KGST-szabvány szerint a címleírásnak a kiadvány azonosításához szükséges adatokat kell tartalmaznia. A valóságban azonban az előírt adatok lehetővé teszik a visszakeresést is, ezenkívül pedig rövid felvilágosítást adnak a kiadvány tartalmáról.

A szabadalmak címleírását e hármas feladat figyelembevételével kellene egységesíteni. A szabványosítás jelenleg még nehézségekbe ütközik, mert egyrészt nem egységesek a különböző országokban érvényes szabadalmi törvények sem, másrészt pedig még nem sikerült tisztázni, melyek az adatok, amelyeket feltétlenül fel kellene venni a szabadalomról. A számításba jövő adatok a következők:

a Nemzetközi Szabadalmi Osztályozás szerinti jelzet,

az Országos Szabadalmi Osztályozás szerinti jelzet,
 az ETO-jelzet,
 ország,
 a törzsszabadalom sorszáma,
 a pótszabadalom sorszáma,
 a feltaláló neve,
 a találmány megnevezése /cím/,
 a bejelentő /szabadalomtulajdonos/ neve,
 a szabadalom megadásának időpontja,
 a bejelentés időpontja,
 a bejelentés iktatószáma,
 a bejelentés elfogadásának időpontja,
 a találmány leírását tartalmazó kiadvány
 évfolyama,
 kötete,
 száma,
 az oldalak száma,
 az ábrák és a táblázatok száma,
 az elsőbbségi bejelentés időpontja, helye /ország/,
 a hivatkozott szabadalmak.

A bibliográfiai kartotéklap kitöltésére a szerző a következő el-
 rendezést javasolja:

Jelzetek: ...	Ország: ...	Sorszám
Bejelentő: ...		
Feltaláló: ...		
Cím:	Elsőbbség: ...	
Bejelentés: 196.	/ország, év, szám/	
Elfogadás: 196.		
Közzététel: 196.		
... oldal, ... ábra		

Annotáció

/Szabó Gy./

54/68

025.321:021.63/42/

Központi katalogizálás Nagybritanniában. /Centralized cataloging in Great Britain/ - WELLS, A.J. = Library Trends, 16.k. 1.sz. 1967.jul. p.85.

A központi katalogizálásról általában az a vélemény, hogy többet beszélnek róla, mint amennyit érdekében tesznek. Eltekintve egy rövid időszakról, amikor 1949-ben a Harrod cég Könyvtárellátó Osztálya /Harrods Library Supply Department/ egy éven át biztosította a központi katalogizálást, nem volt más egyéb hasonló központi szolgáltatás, csupán az Angol Nemzeti Bibliográfia Tanácsa /Council of the British National Bibliography/. E szolgáltatást kb. 250 könyvtár veszi rendszeresen igénybe, és évente kb. 3 millió kataloguscédulát rendelnek. A könyvtárak kb. egyharmadát képviselik, beleértve a könyvtárközi kölcsönzési rendszert is. E szolgáltatás hátrányait tekintve az elmúlt 10 év tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a könyvtárak /különösképpen a tudományos könyvtárak/ katalogusszükségletének csak egy részét fedezik, és a rendelési módszer rendkívül nehézkes. Ez utóbbi megoldható a BNB /British National Bibliography = Brit Nemzeti Bibliográfia/ rendszeres használatával mint előszerzeményezési forrással, és részben a szabványos könyvszámok /Standard Book Numbers/ bevezetésével. Kritizálták a sokszorosítási technika minőségét; a katalogizálás hiányosságát. A felismert hátrányok ellenére is érzékelhető egy olyan tendencia, amely a központi katalogizáló rendszert hatékonyabbá kívánja tenni, és ennek érdekében létre kívánják hozni a katalogizálási adatok cseréjét a BNB és a Kongressusi Könyvtár /Library of Congress/ között. Ezenkívül megemlítendő egy jelentős program /az OSTI = Office for Scientific and Technical Information = Tudományos és Műszaki Tájékoztató Hivatal/ által támogatott szerződéses kutatás alapján/, mely vizsgálni kívánja az USA MARC /Machine Readable Catalog/ elnevezésű tervezetét a gépi leolvasású katalogizálási adatokhoz, alkalmazva azt az angol könyvtárak szükségleteihez.

/Jósné Dáczér É./

55/68

025.321:026:021.63

Központi katalogizálás szakkönyvtárak számára. /Zentrale Katalogisierung für Spezialbibliotheken/ - OTTO, F. = Nachrichten für Dokumentation, 19.k. 1/2.sz. 1968.febr.-márc. p.19-23.

A Kiel-i Világgazdasági Intézet Könyvtára /Bibliothek des Instituts für Weltwirtschaft/ - mint a gazdaságtudományok és világgazdaságtan központi szakkönyvtára - több mint 50 nyugatnémet szakkönyvtárat lát el kataloguscédulákkal. Az NSZK-ban általában megfigyelhető olyan irányzat, hogy egy-egy szakterület számára központi szakkönyvtárakat létesítenek. Például a Hannoveri Műszaki Főiskolán /Technische Hochschule/ működik a Műszaki Információs Könyvtár /Technische Informationsbibliothek/, a Bonn-i Egyetemen /Universität Bonn/ a Mezőgazdasági Tudományok Központi Szakkönyvtára /Fachbibliothek der Landwirtschaftswissenschaften/. Kielben a fent említett Világgazdasági Intézet látja el a központi szakkönyvtári feladatokat.

A központi könyvtárak létrehozását társadalmi szükséglet indokolja. A kisebb szakkönyvtárak speciális területen igen értékes szakirodalmat gyűjtenek ugyan, de a határterületek és az átfogó kutatómunka szakirodalmi ellátását csak nagyobb könyvtári egységek biztosíthatják. A kielői könyvtár 1960-ban kezdte el a szakkönyvtárak ellátását könyv- és folyóiratcikk-katalóguscédulákkal, és 1966-ban már 420 000 címfelvételt továbbított a kisebb szakkönyvtáraknak. Felmerült a szakkönyvtárak részéről az a kívánság, hogy visszamenőleg is kaphassanak katalóguscédulákat. Ennek a lehetősége fennáll, mivel az Intézet 1935. óta 100 jelentős világgazdasági, üzemgazdasági és szociológiai folyóirat cikkét folyamatosan katalogizálta, és e cédlákról minden további nélkül másolatokat tud szolgáltatni, de anyagilag csak az esetben kifizetődő a másolás, ha elég nagyszámu érdeklődés mutatkozik.

Igen gyakori a kutatóintézetek olyan irányu kérése, hogy kapják meg az őket érdeklő szakterülettel kapcsolatos katalóguscédulák másolatait. Ilyen esetben a központi könyvtár katalógusaiban használatos tárgyszavakat kiválasztják és az azok mögött elhelyezett cédlákról kapnak folyamatosan másolatokat.

/Jósné Dácz É./

56/68

025.45 ETO:002.66

Az ETO használata dokumentumok többszemponu szakozására és visszakeresésére. /Iszpol'zovanie UDK dija koordinatnogo indeksirovanija i poiszka dokumentov/ - DMITRIJEVSZKIJ, N.N. = Naucno-Tehniceszkaja Informacija, Szerija 1. 1968. 1.sz. p.14-16.

Az ágazati tájékoztatási központokba beérkező dokumentumok az ágazatba tartozó vállalatok és intézetek információs szükségleteit hivatottak kielégíteni. A dokumentumállomány az információkereső rendszert alkotja. Az információkereső nyelv pedig a rendszerbe bevitt dokumentumok formalizált ismérvei, mint pl. az ETO-jelzetek, tárgyszavak stb. A rendszerbe bevitt minden dokumentumról készül dokumentációs leírás, ennek teljességi fokától függ a keresés megbízhatósága. A hagyományos információkereső rendszerben a dokumentumok leírása a bibliográfiai címleírást és az ETO-jelzetet tartalmazza. Az utóbbi adott esetben kereső ismérvként jelentkezik, amely meghatározza a dokumentum helyét a gyűjteményben. Attól függően, hogy a dokumentum leírása hány jelzetet tartalmaz, annyszor ismétlődik a szakrendi katalógusban.

Ily módon a leírás teljessége kihatással van ismétlődésére, azaz a dokumentum tartalmának sokoldalu visszatükröződésére az információkereső rendszerben. A gyakorlatban az ismétlődés átlagosan nem haladja meg a két katalóguscédulát dokumentumonként, ellenkező esetben a kartoték növekedése igen körülményessé tenné felhasználását. Dokumentumoknak a keresőrendszerbe való bevitelekor ezért nem emelnek ki minden elemet tartalmukból, hanem csak a leglényegesebbeket. Természetesen ennek folytán elvesz a dokumentumban foglalt információ egy része. Ezzel kapcsolatban merült fel az a téves vélemény, hogy az ETO nem alkalmas a dokumentum tartalmának több szemponu kifejezésé-

re. Az irodalomban többször felvetődött, hogy az ETO-jelzetekkel végzett több szempontú osztályozás esetén is a dokumentum csak egyetlen szempont szerint található meg. Ez a megállapítás helytálló a hagyományos keresőrendszer esetében. Ha az ETO-jelzet két részből áll, a dokumentum csak az első rész szerint adható ki. Csak a leírás kétszeri elhelyezése esetén van lehetőség a jelzet mindkét része alapján az információ kiszolgáltatására.

Ezzel kapcsolatban az utóbbi 10 évben a Szovjetunióban és külföldön több nagyobb tájékoztatási központban számos nem hagyományos információkereső rendszert dolgoztak ki, amelyek alkalmasak a több szempontú keresésre. E rendszerek megalkotói abból indultak ki, hogy a dokumentumok tartalma kifejezhető tárgyszavak csoportjaival, amelyeket egyik vagy másik módszerrel választanak ki a dokumentumból. A kiválasztás módszerétől függetlenül az a fontos, hogy a tárgyszavakat a dokumentumból vegyék és ne az osztályozó rendeljen hozzá tárgyszavakat szubjektív módon a dokumentumhoz, amint az a hagyományos módszer esetén a könyvtári munkában általában szokásos. A nem hagyományos osztályozással az információvesztés a megengedett minimumra csökken, azonkívül jelentősen növekszik az információszolgáltatás teljessége, valamint a visszakeresés gépesítésének lehetősége. Kísérletek alapján megállapítható, hogy az ETO alkalmas az ágazati tájékoztatási központokban a több szempontú osztályozásra és a dokumentumok kikeresésére, valamint ágazati tezaurusz készítésére, amelynek segítségével megoldható a nyelvi korlát problémája.

Az ETO hierarchikus szerkezete jelentősen leegyszerűsíti a tezaurusz összeállítását, lehetővé teszi az információk zaj csökkentését, az igények szerinti dokumentumok kiadását.

/Paku S./

57/68

026/436/

Az ipari szakkönyvtárak fejlődése Ausztriában. Aktuális kérdések és problémák. /Die Entwicklung der industriellen Fachbibliotheken in Österreich. Aktuelle Fragen und Probleme/ - LÖCKER, H. = Nachrichten für Dokumentation, 19.k. 1/2.sz. 1968.febr.-márc. p.30-34.

Az Osztrák Nitrogénművek Rt. /Österreichische Stickstoffwerke/ üzemi könyvtára példáján beszámol a vállalati szakkönyvtárak keletkezéséről általában, majd a Nitrogénművek szakkönyvtárának fejlődéséről.

A vállalati szakkönyvtárban nincsenek dokumentalisták, azonban az egyes osztályokon kitűnő könyvtárosok és dokumentalisták működnek, akik kiterjedten alkalmazzák a lyukkártyás nyilvántartást /pl. a mezőgazdasági osztály és a biológiai osztály/, míg a vállalati irodalomban - kb. 200 000 prospektus - nyilvántartása ETO szerint történik. A legfontosabb szerepet a gyógyszerkutatási osztályon látja el a dokumentáció, ahol számítógépek segítségével tartják nyilván az egyes gyógyszerek hatását, összetételét stb. A Nitrogénművekben a szakkönyvtári munka centralizált, azonban a dokumentációs munka decentralizált szervezésben folyik. Ez a szervezési kettősség hosszú éves fejlődés

eredményeként jött létre. A nyugatnémetországi hasonló profilu, de sokkal nagyobb BASF /Badische Anilin und Soda Fabrik/ művek hasonlóképpen szervezte meg információs tevékenységét, de ott nagyarányú központi dokumentáció is működik. Általában az a tapasztalat, hogy kis és középüzemekben a decentralizált dokumentációs szervezet, nagyüzemekben ezenfelül még egy központi dokumentációs szervezet is szükséges az információs munkák jó elvégzéséhez.

Igen fontos a szakkönyvtár vezetőjének megfelelő megválasztása. Általános műveltség, nyelvtudás, műszaki ismeretek, szervezőképesség stb. együttes jelenléte szükséges a munkakör megfelelő ellátásához. Másik fontos szempont, hogy a vállalat vezetősége felismerje a szakkönyvtár és dokumentáció fontos szerepét és erőteljesen támogassa az ott folyó munkát anyagi és erkölcsi háttérrel egyaránt. Egy-egy dokumentációs szerv költségei kb. a vállalat kutatásra fordított költségeinek 5-10 %-át teszi ki.

/Dáczér É./

58/68

028.1:378.147

Bírálat a gyorsolvasás oktatásáról. /A critique of reading improvement training/ - UNDERWOOD, W.J. = IEEE Transactions on Engineering Writing and Speech, 10.k. 2.sz. 1967.dec. p.52-56.

Ma már egyre többen tanulják a gyorsolvasást. Egyetemeken, magániskolákban, levelezőtanfolyamokon oktatják, hogyan lehet megháromszorozni az átlagos, 250 szó/perc olvasási sebességet, de egyesek már 2000-3000 szót képesek percenként elolvasni. A nyilvános bemutatókon fellépő különleges tehetségek alig néhány perc alatt olvassák el az átlagos terjedelmű könyveket. Az otthoni gyakorláshoz egyszerű ütemadókat vagy bonyolult tachisztoszóköpokat lehet vásárolni az üzletekben.

A gyorsolvasás ma már valóban fontos, de ahhoz, hogy eredményes is legyen, nem elég csak a felszínes reklámokat figyelembe venni.

Maga az olvasás nemcsak fizikai folyamat, amely gépi eszközökkel gyorsítható, hanem szellemi munka is; legfontosabb tényezője az információszerzés. A gyorsolvasást begyakoroltató iskolák mindig csak az elérhető olvasási sebességről beszélnek, de az elolvasott szöveg megértésének mélységéről nem közölnek konkrét adatokat, pedig enélkül az eredmények nagyon gyanúsak.

A percenként elolvasott szavak száma egyébként sem árul el semmit a szöveg tartalmasságáról, ugyanaz az információ igen nagy szó-bőséggel, de esetleg csak egy néhány szóval is kifejezhető. Célszerű volna az olvasási sebességen kívül a megértés mélységét is konkrét fokozatokban megadni. A legalsó fokozat például azt jelenthetné, hogy az olvasónak éppen csak halvány elképzelése maradt a lényegről, a legfelső fokozat viszont annak az esetnek felelhetne meg, amikor az olvasmány tartalmát az olvasó annyira megemésztí, hogy az így megszerzett információ alapján önálló döntésekre is képes.

Fontos tényező még az olvasás célja is /válaszkeresés konkrét kérdésekre, a meglévő ismeretek elmélyítése, esztétikai élmény, pusztán kikapcsolódás/, de azt szintén meg kellene vizsgálni, hogy a gyorsolvasást milyen olvasmányokon érdemes gyakorolni.

Az olvasás hatékonysága szempontjából nem volna szabad egyenletesen nagy olvasási sebességre törekedni, mert a nehezebb vagy fontosabb mondatokat lassan kell elolvasni, a semmitmondó részleteket viszont elég csak átfutni vagy esetleg át is lehet ugrani. Néha már a cím, az alcímek, a tartalomjegyzék, az előszó /bevezetés/ és a kezdőmondatok elolvasása alapján is eldönthető, egyáltalán érdemes-e végigolvasni az egész művet.

/Szabó Gy./

59/68

061.3.055:025.5

Kongresszusok és konferenciák figyelése. /Bevakning av kongresser och konferenser/ - LEVIN, B. = Tidskrift för Dokumentation, 23.k. 6.sz. 1967. p.76-78.

Jelenleg mintegy 2000 nemzetközi egyesület van, melyek általában évente tartanak kongresszusokat, szimpóziumokat stb. E rendezvények anyagai dokumentációs szempontból rendkívül értékesek. Több szerv is foglalkozik a kongresszusok és konferenciák figyelemmel kísérésével, az azokat tartalmazó naptárak nyilvántartásával /pl. a washingtoni Library of Congress = Kongresszusi Könyvtár, a brüsszeli Union of International Associations /UIA/ = Nemzetközi Egyesületek Szövetsége stb./ Vannak ezenkívül egyes szakterületekre specializált esemény-jelző kiadványok /pl. kohászat, atomenergia/. A svéd Mérnöki Tudományok Akadémiája /Ingenjörvetenskapakademien/ a közelmultban megkezdte a skandináv rendezési műszaki és tudományos konferenciák, kongresszusok nyilvántartását és azokról tájékoztatás szolgáltatását /IVA'S: Kongresslista/1/. A rendezvények kinyomtatott anyagainak megszerzése elsősorban a rendezvények figyelemmel kísérése és a rendezőbizottsággal vagy annak titkárságával felvett kapcsolat útján lehetséges. Segítséget jelent ebből a szempontból az UIA által kiadott Bibliographical current list of papers, reports and proceedings of international meetings, valamint az USA-ban kiadott Directory of published proceedings. A UNESCO megbízásából a FID az UIA-val együttműködve javaslatokat dolgozott ki a rendezvények dokumentációjának megjavítására. Ezek szerint a konferenciák anyagát minden esetben az esemény előtt kellene kiadni, teljes terjedelemben /ez csak az előadások szövegét közölné/, a teljes proceedings anyagot pedig rögtön a konferencia után /vitával együtt/, legkésőbb egy éven belül, végül a különböző rendezvények anyagát tartalmazó kiadványok 1-1 példányát a legfontosabb referáló lapok és bibliográfiák szerkesztőségéhez kellene sürgősen eljuttatni, hogy azok mielőbb közkinccsé válhassanak.

/Sperlágh S./

1/ A IVA'S: Kongresslista megtalálható az OMKDK-ban E 4727 raktári számon. Szerk.megj.

60/68

378.147:028.002.8

A műszaki és tudományos szakirodalom felhasználásának oktatása.
 /Instruction in the use of scientific and technical literature/ -
 WOOD, D.N. = Library Association Record, 70.k. 1.sz. 1968. p.13.

A National Lending Library-ban /NLL = Országos Kölcseőnző Könyvtár/ 1967. szeptember 26-án 23 angol egyetemi könyvtárosnak, valamint a National Lending Library és a sheffieldi Könyvtártudományi Főiskola képviselőinek részvételével konferenciát tartottak a műszaki és tudományos szakirodalom felhasználásának oktatásáról. A konferencián azt a kérdést vizsgálták, milyen alapelvek szerint oktatják Angliában és külföldön a műszaki és tudományos szakirodalom felhasználását és milyen főbb változásokra van szükség ilyen studiumok megszervezésével kapcsolatban.

Megállapították, hogy a szakirodalom felhasználóinak /kutatóknak, mérnököknek/ többsége nem alkalmaz megfelelő stratégiát az információkeresés során. Ennek oka a szakirodalom szerkezetére és felhasználására vonatkozó ismeretek fogyatékoságaiban keresendő. Következésképpen szükség van ilyen jellegű ismeretek oktatására. A szakirodalom tanúsága szerint azok a tudósok és mérnökök, akik hallgattak a vonatkozó szakirodalom felhasználását taglaló előadássorozatokat, illetve résztvettek ilyen jellegű tanfolyamon, gyakorlatokon, előnyre tettek szert az ösztönszerűen kutató tudósokkal és mérnökökkel szemben.

A National Lending Library rendezésében 28 szemináriumot szerveztek 1962-től kezdve egyetemet végzettek, egyetemi könyvtárosok, könyvtárosképző intézmények oktatói, nyilvános könyvtári dolgozók, tájékoztatási kormányzservek tisztviselői és egyetemi oktatók számára. E példát számos brit egyetem követte s ma már a legkülönbözőbb oktatási intézményekben tartanak ilyen tanfolyamokat. A tanfolyamok többsége fakultatív. Egészében véve e tanfolyamok eredményesnek mondhatók, különösen ott, ahol gyümölcsöző együttműködés jött létre a könyvtár és az egyetemi és főiskolai oktatók között. A tanfolyamok a legtöbb esetben nem szorítkoznak pusztán előadásokra, hanem az elméleti oktatást gyakorlatok egészítik ki. A konferencia több résztvevője a gyakorlatok fokozását tartotta a legfontosabb kérdésnek. Mások annak a véleményüknek adtak hangot, hogy a szakirodalom felhasználása oktatásának fejlesztéséhez elsősorban jó oktatási segédeszközökre, módszertani segédletekre, gyakorlatokra, filmekre stb. van szükség. Lényeges, hogy a főiskolai és egyetemi oktatók nagyobb fontosságot tulajdonítsanak ezeknek a tanfolyamoknak, és hogy az ilyen jellegű előadás-sorozatok és gyakorlatok a tudós- és kutatóképzés szerves részévé váljanak. A konferencia résztvevői bizakodva tekintettek a könyvtárosok és egyetemi oktatók együttműködése elé.

/Ungvári Gy./

61/68

378.147:62.007.2

A szakelőadás: oktatásának és kutatásának szükségessége. /Technical speech: a need for teaching and research/ - HAND, H.E. = IEEE Transactions on Engineering Writing and Speech, 10.k. 2.sz. 1967.dec. p.48-51.

A műszaki oktatás kérdéseivel foglalkozó American Society for Engineering Education /Amerikai Mérnökképző Társaság/ 1962-ben kérdőíveket küldött szét annak megállapítására, milyen szaktárgyak oktatása érdekli a mérnököket. A 7000 kérdőív 56 %-a visszaérkezett; a megkérdezettek 123 szaktárgy közül választhatták ki az őket érdeklő témákat. A rangsorban a negyedik helyre a nyilvános előadás oktatása került /a szakirói tevékenység a második lett/, a kérdőívet visszaküldő mérnökök 60 %-a kérte a nyilvános előadások technikájának oktatását. Hasonló eredményekkel járt a Pennsylvania State University továbbképző intézetének közvéleménykutatása is:

Konferenciavezetés	77 %
Nyilvános előadás általában	76 %
Statisztikai és műszaki jelentések előadása élőszóval	74 %
Műszaki jelentések megfogalmazása	74 %

Ezekből az adatokból világosan kitűnik, milyen sok mérnök szeretné továbbfejleszteni előadói készségét.

Az egyetemeken és a főiskolákon rendszeres előadásokat tartanak a hallgatók előadói készségének kifejlesztésére, tankönyveket is kiadtak, de csak általánosságban tárgyalják a témát. A tárgykörök: nyilvános előadások, a csoportos megbeszélés, beszédtechnika, a felolvasás, a vita. Sehol sem foglalkoznak például azzal a kérdéssel, hogyan kell élőszóval előadni statisztikai vagy műszaki jelentéseket.

A szakelőadás technikájának oktatása iránti igény kielégítéséhez mindenképp részletesebben meg kellene vizsgálni, miben különbözik a műszaki előadás az egyéb előadásoktól. A sajátosságok tekintetében három tényező jön számításba: a hallgatóság, az előadásmód /felolvasás és szabad előadás/, az audio-vizuális eszközök felhasználása. E kérdések kutatásával, a kutatók, az oktatók és az egész műszaki gárda együttműködésével jelentős eredményeket lehetne elérni a műszaki előadások hatékonyságában.

/Szabó Gy./

62/68

378.6/47/:002.55.

A tájékoztatás folyamatainak mechanizálásával és automatizálásával foglalkozó műszaki és tudományos káderek képzésének alapelve.
/Zagadnienia szkolenia kadr inżynieryjnych i naukowych w zakresie mechanizacji i automatyzacji: procesów informacyjnych/ - PIETROW, I.I.
= Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, Különszám, 1967. p.21-24.

A tudomány és a technika az ismeretek minden területén hatalmas mennyiségű információt állít elő és ez az oka annak, hogy az utóbbi években fontos feladattá vált a tájékoztatási műveletek mechanizálásának és automatizálásának területén foglalkoztatandó szakemberek felsőfoku képzésére vonatkozó alapelvek kidolgozása.

A Szovjetunióban és más szocialista országokban ilyen képzés 1965-ig nem létezett, bár csak a Szovjetunió műszaki-tudományos tájékoztatásában 100 000 ember dolgozott. A fenti tudással rendelkező szakemberek hiánya miatt a munkát gazdaságtalanul, főleg manuális módszerekkel szervezték meg, és ez rossz hatással volt a munka minőségére, sőt közvetve a megfelelő gépi eszközök gyártására is. Ezt felismerve a Szovjetunió Felső- és Középfoku Szakoktatási Minisztériuma 1965-ben határozatot hozott az információ-feldolgozás és -terjesztés folyamatainak mechanizálása és automatizálása témakörben a felsőfoku képzés megindítására, mely képzés jelenleg négy felsőfoku oktatási intézményben folyik.

Az oktatási programot a következő alapelvekre építették fel:

a matematika, fizika és a műszaki tudományok oktatandó tárgyköreit úgy kell megválogatni, hogy azok ne tartalmazzanak elavult, jelentőségét veszített számítási és kutatási módszerekre vonatkozó anyagot és átfedéseket, de ismertessék a legújabb eredményeket is;

matematikában oktassák a matematikai logika alapjait, a viriál-számítás alapjait, valószínűségelméletet, információelméletet, de nem külön-külön studiumok formájában, hanem egybeépítve és számítéres laboratóriumi gyakorlat kíséretében, mert így a számítások gépi technikája a hallgató belső igényévé válik, és emellett nő az oktatás színvonala is;

az általános műszaki témákat /elméleti mechanika, anyagismeret, gépek és mechanizmusok elmélete, gépelemek, ábrázoló geometria, műszaki rajz, fémek technológiája stb./ az automatizálási szakembereknek, közvetett jelentőségük miatt, csak rövidített formában kell oktatni;

ki kell emelni azonban az elektrotechnika, automatika és vezérlélmélet, elektronika oktatását /az elektrotechnikában inkább az áramkörök, mint a pólusok elméletét kell tanítani/;

a szakmai tárgyak oktatásánál nem szabad a részletekben elveszni és az elméleti általános tárgyalás mindig meg kell hogy előzze az alkalmazást;

minden tárgyban, de különösen az automatizálás alapjainak elvi tárgyalásánál gondosan el kell kerülni a formális matematikai tárgyalásmód veszélyét, mert csak a képleteket ismerő és a fizikai lényeggel nem foglalkozó hallgató tanácstalan általában az új jelenségekkel szemben.

A fémek technológiája és elektrotechnikai anyagismeret keretében főleg az automatikákban alkalmazott új, félvezető, mágneses, vagy szigetelő anyagokkal foglalkoznak.

A termodinamikát és a hőátmenet alapjait a fizikában tárgyalják.

Különös figyelmet fordítanak az automatizálás oktatásának alapozó tárgyaira. Ezek közé tartozik:

az elektrotechnika elméleti alapjai;
elektromos mennyiségek elektromos és nem elektromos mérése;
elektronika;
automatikus szabályozás és irányítás;
kibernetika és számítástechnika matematikai alapjai.

Ezekon kívül az oktatási program a kémiát, ipargazdaságtant, munka- és tűsvédelmet, valamint az idegen nyelvek oktatását is tartalmazza.

Végezetül az oktatott szakmai tárgyak:

a tudományos tájékoztatás alapjai;
a tájékoztatás technológiájának alapjai;
információkeresési nyelvek;
a tájékoztatásban használt gépek és elemeik;
reprográfiai eszközök;
automatikus tájékoztatási rendszerek;
kommunikációs eszközök.

A képzési idő: öt év.

Felmerült az ágazatosítás kérdése is, mellyel egy bizottság foglalkozik. Az esetleg létrehozandó két ágazat:

a kisebb /helyi/ vagy nagyobb /integrált/, automatizált tájékoztatási rendszerek kutatására és fejlesztésére alkalmas szakemberek képzése;

a tájékoztatás automatizálásában felhasználható technikai berendezések fejlesztésére, tervezésére, kivitelezésére alkalmas szakemberek kiképzése.

E képzést csak oly felsőfokú oktatási intézményeknél indíthatják meg, ahol rendelkeznek az elengedhetetlenül szükséges, az oktatás alapját képező laboratóriumi gyakorlatokhoz műszaki felszereléssel: computerrel, távközlési berendezésekkel stb.

Az oktatáshoz szükséges kézikönyveket az adott témakörben a tudományos és műszaki tájékoztatás területén dolgozó szakemberekkel óhajtják megírtni.

Az oktató kaderek képzését a VINITI /Vesszojuzmij Insztitut Naucnoj i Tehnicseszkoj Informacii = Össz-eszvertségi Tudományos és Műszaki Tájékoztatási Intézet/ látja el a 3 éves, 1959-ben megindult aspiránsképző tanfolyam keretében. A létszám azonban kicsinek bizonyult, és így a képzés a felsőfokú oktatási intézményekben is meg fog indulni.

A kandidátusi disszertáció témája a következők közül kerülhet ki:

- gépi fordítás;
- computeres jelfelismerés, olvasóautomaták tervezése;
- nagy /integrált/ és kicsi /helyi/ automatikus tájékoztatási rendszerek;
- a rendszer /vagy egyes részei/ hatásosságának mérésére szolgáló módszerek;
- tájékoztatási kiadványok computeres előállításának módszerei;
- jó minőségű alfabetikus szöveget előállító gyorsíró berendezések kutatása és tervezése;
- speciális memória-elemek a tájékoztatás számára stb.

A tájékoztatásban foglalkoztatott szakemberek tudományos színvonalának állandó emelését non-stop, vagy rövid tanfolyamoknak a - felsőfokú oktatási intézmények oktatóinak, vagy a gyakorlatban működő szakembereknek segítségével történő - megtartásával óhajtják megoldani.

/Schiff E./

63/68

378.602:061.1/100/:001

A UNESCO és a könyvtárosok képzése./UNESCO and the training of librarians/ = UNESCO Bulletin for Libraries, 21.k. 6.sz. 1967.nov.-dec. p.290.

Elméleti jellegű hozzájáruláson kívül a UNESCO a következő segítséget nyújtja a könyvtárosképzéshez a fejlődő országok részére:

1. támogatja a regionális könyvtárosképzési központokat Ugandában az angol nyelvet és Szenegálban a francia nyelvet beszélő afrikaiak részére;
2. együttműködik a dán kormánnyal a könyvtárosképzésben résztvevő oktatók továbbképzését szolgáló szemináriumok rendezésében;
3. a spanyol kormány részére segítséget nyújt a könyvtári szolgálatok országos megszervezését szolgáló szeminárium létrehozásában a latin-amerikai országok részére;
4. a fejlődő országok könyvtárosainak képzésére szolgáló tananyagokat és oktatási segédeszközöket /pl. diapozitívek/ ad ki és terjeszt;
5. folyamatosan tanulmányozza az oktatás eredményességét és az ezen a téren jelentkező változó igényeket;
6. folyamatosan terveket készít a könyvtárosképzés támogatására.

/Balázs S./

64/68

608.3:65.012.6

A know-how és továbbítása - tudjuk miként? /Know-how and its transfer - do we know-how?/ - RAMAER, J.C. = Industrial Research and Development News, 2.k. 1.sz. 1967. p.13-15.

Az ipari know-how igen sok részből tevődik össze /pl. minőségvizsgálatok, gyártmánytechnológiák, munkamódszerek, instrukciók, szakértők ismeretei stb./. Az ipari fejlődés fontos része a know-how továbbításának biztosítása egyik vállalattól a másikhoz.

Az eredményes átadás-átvétel feltételei:

1. megfelelően összeállított kézikönyvek kiadása;
2. az írásos know-how felhasználásának megkönnyítéséhez külön szakember gárda szükséges, akiknek feladatuk az átadásra kerülő módszerek, eljárások stb. kijelölése és az átvétel biztosítása;
3. a folyamatos jelleg. A know-how ipari átvétele nem oldható meg rövid időre kötött szerződések formájában;
4. a műszaki eljárások átadása és átvétele nem lehet mechanikus, az érdekelt vállalatok együttműködésére van szükség. Az adaptációnál mérlegelni kell a különböző, helyi adottságokat /égghajlat, nyersanyagok stb./;
5. integrált know-how továbbításra van szükség, mivel az új technika közvetve sok más /pl. szervezeti/ változást is megkövetel.

A know-how továbbítására az egyes vállalatok szerződéseket kötnek. A továbbításban érdekelt nemzetközi szervek közül kiemelkedik a Szellemi Tulajdon Védelmére alakult Nemzetközi Iroda /United International Bureau for the Protection of Intellectual Property = BIRPI/, amelynek egy bizottsága a fejlődő országok részére átadandó know-how jogi modelljeinek kidolgozásával foglalkozik.

/Balázs S./

65/68

82.081:001.81

Idefigyeljétek, fínik! ... A közvetlen stílus. Haladás vagy hanyatlás? /How listen, fellers ... Informal writing: milestone or millstone?/ - KEITH, M. = IEEE Transactions on Engineering Writing and Speech, 10.k. 2.sz. 1967.dec. p.39-40.

Körülbelül három éve annak, hogy az USA egyik katonai parancsnoksága szakított a hagyományokkal, és a nehézkes szolgálati nyelv helyett köznyelven, profán hasonlatokkal megtűzdelve, sőt kissé zsargonszerűen iratja meg a rakétafegyverek elektronikus berendezéseinek működését ismertető füzeteket. Ez a stílus eleinte még gunyos megjegyzéseket váltott ki az olvasókból, de a parancsnokság kitartott álláspontja mellett. Azóta már kissé javult az új kiadványok tekintélye.

A közvetlen stílus azt jelenti, hogy a szerzőnek úgy kell fogalmaznia, mintha odaülne az olvasó mellé és előszóval magyarázná meg az áramkörök működését. Ez a követelmény eleinte szokatlan volt a szerzőknek, minduntalan visszaestek a hagyományos írásmódba, a mesterkélt szenvedő igealakokba, mert megijedtek a sok we személyes névmástól.

Ami az újfajta szolgálati kiadványok hatékonyságát illeti, még mindig megoszlanak a vélemények. A bírálók komolytalannak tartják a szöveget, és azt is felhosszák ellene, hogy a nem angol anyanyelvű katonák nem értik meg a konyhanyelvet. Véglegesen még nem lehet eldönteni a kérdést, az azonban biztos, hogy az új stílus - ha csodaszernak nem bizonyul is - mindenesetre jól elszórakoztatja magát a szerzőt, aki a kiadványokat megfogalmazza.

/Szabó Gy./

66/68

82.081:001.81

A mérnökök és a tudósok stílusbeli sajátosságainak okai. Tizenkét jellemző sajátosság. /Why engineers and scientists write as they do - twelve characteristics of their prose/ - SCHINDLER, Jr. G.E. = IEEE Transactions on Engineering Writing and Speech, 10.k. 2.sz. 1967.dec. p.27-32.

Sokan bírálják a tudományos és a műszaki irodalom stílusát, de kevesen próbálják megérteni a kifogásolt tulajdonságok okait. E kérdés tisztázására célszerű mindenekelőtt összehasonlítani a szakcikkek stílusát a szépirodalmi munkák stílusával, pontokba foglalni a szakirodalom stílusbeli sajátosságait, majd gondosan megvizsgálni, mi készítheti a szakírókat ezekre az eltérésekre.

A gondolatbeli kísérlettel elvégzett összehasonlítás szerint a szakirodalmat a következő stílusbeli sajátosságok jellemzik:

1. hosszú mondatok;
2. cselekvő helyett szenvedő igealak;
3. az igék főnevesítése, pl. "A helyszínen vizsgálják meg" helyett "A vizsgálat a helyszínen történik";
4. takarékoskodás az írásjelekkel, főképpen a vesszővel;
5. a fontosabb tényeket és megállapításokat cselekvő alaku igék helyett sokszor csak melléknévek vagy melléknévi igenevek fejezik ki, és ezáltal nem domborodik ki kellőképpen a szerző lényeges mondanivalója;
6. a személyes vonatkozások és a megszemélyesítés kerülése, pl. "ismertettem" helyett "ismertetésre került";
7. semmitmondó szavak használata, pl. "mechanikailag" helyett "mechanikai eszközökkel", "szabályozóval használható" helyett "szabá-

lyozóval kapcsolatban használható", "szabályozható" helyett "gondoskodás történt a szabályozásról";

8. jelzők halmozása, pl. Mobile maintenance service base station system = mozgó karbantartószolgálatra alkalmas főállomási rendszer;

9. angolszász helyett latin eredetű szavak, pl. "about" helyett "approximately", "no way of" helyett "no provision for", "looks like" helyett "is visually identical with", "hard to do the same thing" helyett "difficult to accomplish a similar objective";

10. logikátlan kifejezések /ez egyébként nemcsak a szakirodalomra jellemző/, pl. egyenáramu feszültség /dc voltage/, széles sáv szélesség /wide bandwidth/;

11. tömörség és felesleges szószaporítás váltakozása.

E sajátságok gondos elemzésével sok esetben tisztázható és meg is érthető, miért tért el a szakíró a szépirodalmi stílustól. Hosszu mondatokat szerkeszt, mert egészen szabatosan akarja kifejezni gondolatait, nehogy a teljes szövegből kiragadva idézett mondatait valaki esetleg félremagyarázhassa; nem akar szerénytelennek látszani, ezért a szenvedő igealakokkal elkerüli saját személyének szerepeltetését; nem akar emberi cselekvést tulajdonítani a tárgyaknak és az elvont fogalmaknak, ami szintén szenvedő igealakot eredményez; a főnevesítéssel belső szemléletét juttatja kifejezésre /fogalomtárában neki a vizsgálat van előtérben, nem pedig az, hogy valaki megvizsgál valamit/; a sok vesszővel túlságosan szakadozottá válnának hosszú mondatai; a látszólag semmitmondó szavak mögött kézzelfoghatóbb dolgokat érez /tényleges eszközöket alkalmaz, gondoskodott valamiről/; a sok jelző felhalmozásával egyértelműbben tudja meghatározni a fogalmat; a latin szavakkal tudományos színezetet ad előadásának. A szószaporítás és a tömörség váltakozása csak látszólagos, mert a kívülálló részére is érthető alakra átfogalmazott szöveg sokkal hosszabb volna. A 4. és a 6. sajátságra nem sikerült magyarázatot találni.

Ezek a megfontolások csak részben mentik a szakírók stílusbeli tulajdonságait, de feltétlenül elősegíthetik a kérdés megértését és a hibák kiküszöbölését.

/Szabó Gy./

